

[Arbejdsministeren]

samtligede forslag, der her er lagt frem, ikke bare er et flertal, som er positivt interesseret i at drøfte dem, men også er en positiv vilje til, at der skal ske noget på disse områder. Der er altså i folketinget en sådan positiv vilje. Når jeg har talt om en fast kerne af partier, der tilsammen kan være et flertal bag forslagene, så er det altså ikke bare af hensyn til disse forslag, men af hensyn til, at der jo også efterfølgende er en regning, der skal betales. Sådan hænger tingene jo sammen.

I øvrigt er jeg ikke uenig med hr. Gert Petersen i – det var også det, jeg prøvede selv at sige før – at det afgørende i denne sag ikke er et spørgsmål om regeringen eller en anden regering. Det afgørende spørgsmål er, om folketinget er i stand til at leve op til den udfordring, som det alt, alt, alt for store ungdomsarbejdsløshedsproblem udgør.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ebba Strange):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til den 11. februar 1982 nedsatte udvalg vedrørende lovforslag til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

6) Forespørgsel til forsvarsministeren:

Forespørgsel af Steen Folke (VS) og Gert Petersen (SF):

»Hvad kan regeringen oplyse om NATOs nye forstærkningsplaner?«

(Forespørgsel nr. F 15. Anmeldt 19/3 82. Fremme af forespørgslen vedtaget 25/3 82).

Begrundelse

Steen Folke (VS):

Der er stadig alt for meget tys-tys om militæret. For nylig søgte forsvarsministeren ved et særligt, fortroligt aktstykké at få finansud-

valget til at bevilge ¼ mia kr. til forskellige NATO-projekter i Danmark, uden at det var tanken, at offentligheden skulle informeres om blot så meget som størrelsen af denne særlige bevilling. Men det blev halet frem i lyset.

I dag skal vi have debat om de nye NATO-forstærkningsplaner, som på en række punkter afgørende ændrer det danske militærs funktion, men det er sandelig ikke forsvarsministerens fortjeneste. Han ønskede kun den sag debatteret bag lukkede døre i forsvarsudvalget og det udenrigspolitiske nævn. Og alle NATO-partierne bakkede ham op. De er ikke interesseret i at få de livsvigtige militære spørgsmål endevendt i folketingssalen i fuld offentlighed. Kun i kraft af det initiativ, som SF og VS har taget sammen, er denne sag overhovedet kommet til debat her.

Oven i købet tilkendegav forsvarsministeren både i forsvarsudvalget og i udenrigspolitisk nævn på møderne for 14 dage siden, at selv om debatten for længst var placeret på folketingets dagsorden for i dag, så agtede regeringen ikke at afvente denne debat, før man svarede ja tak til NATOs nye forstærkningsplan. Svaret skulle med djævelens vold og magt af sted inden påske. Så kunne folketinget bagefter debatteré af hjertens lyst og vedtage, hvad man syntes, af dagsordensforslag; regeringen er øjensynlig lige glad, NATO-generalerne kan være tilfredse.

Om den nye NATO-forstærkningsplan har forsvarsministeren udsendt et notat med en del oplysninger, men selve planen har han nægtet at offentliggøre, vistnok i modsætning til, hvad der var tilfældet for den tilsvarende norske plan. Vi ved noget om, hvad det er for udenlandske, fortrinsvis amerikanske og engelske, troppestyrker, man har tænkt at velsigne os med, men vi ved meget lidt om, på hvilke vilkår den broderlige hjælp kan komme på tale, og det er ærlig talt det mest interessante. Jeg ved ikke, om vi gennem debatten i dag kan få løftet lidt flere slør.

Tilførsel af udenlandske tropper til Danmark er ikke noget hyggeligt perspektiv. Uanset alle formaliteter må man med kendskab til styrkeforholdene mellem f.eks. USA og Danmark spørge: hvem træffer i en tilspidset situation reelt beslutningen om, at der skal sendes 5 amerikanske flyeskadriller til Jylland? Og bliver de engelske og amerikan-

[Steen Folke]

ske styrker hjælpetropper for de danske, eller bliver det i virkeligheden snarere omvendt?

Hertil kommer spørgsmålet om placering af nye NATO-depoter forskellige steder i Jylland. Ganske vist indeholder den nye NATO-plan intet om depoter, og efter det foreliggende – som det hedder – er der ikke behov for oplægning af tungt materiel i nye depoter. Men helt udelukket er det altså ikke. Og i øvrigt er der jo ved at blive anlagt nye depoter i Karup, Skrydstrup, Ålborg og Vandel til de amerikanske flystyrker. Hvem kommer reelt til at bestemme, om de skal tages i brug, når først forsyningerne til de amerikanske tropper ligger der? Og hvem må bære konsekvenserne, hvis disse depoter bliver udset til bombemål?

Der er mange spørgsmål, der trænger til at blive endevendt i fuld offentlighed. Forhåbentlig vil debatten i dag kaste lys over nogle af dem.

Anden næstformand (Ebba Strange):

Inden vi går videre, skal jeg gøre opmærksom på, at afstemning om eventuelle dagsordensforslag først finder sted i morgen.

Besvarelse

Forsvarsministeren (Søgaard):

Efter at have orienteret forsvarsudvalget og det udenrigspolitiske nævn om den af SACEUR – dvs. den øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa – udarbejdede forstærkningsplan for Europa benytter jeg naturligvis nu den givne lejlighed til her i folketinget også at orientere om denne plan, en orientering, der samtidig beskriver udviklingen i den danske forstærkningssituation op til den nye plans ikrafttrædelse.

Baggrunden for NATO-planlægningen på forstærkningsområdet er bl.a. det stigende behov for hurtigere og mere effektive indsættelsesmuligheder. Dette har man bl.a. søgt tilgodeset ved brug af hurtigere transportmidler, herunder fly, reduktion af behovet for overførsel af forsyninger, f.eks. oplægning i modtagerlande, samt aftaler om støtte fra disse. Endelig er en tættere tilknytning af forstærkninger til bestemte lande også med til at imødekomme behovet for større effektivitet.

De forstærkninger til dansk område, som er foreslået i den foreliggende plan, svarer

stort set til de forstærkninger, som vi indtil nu har haft mulighed for at modtage. Forskellen er – og det er det afgørende – at visse af styrkerne i modsætning til tidligere har en mere fast eller tættere tilknytning til Danmark eller nordregionen. Før havde de en række forskellige indsættelsesmuligheder. Nu har de kun ét eller et begrænset antal steder til indsættelse. Forstærkningerne er således opdelt i 3 kategorier, nemlig styrker, der er fast tildelt Danmark, styrker, der er fast tildelt nordregionen som helhed – dvs. Norge, Danmark og Slesvig-Holsten – og endelig strategiske reserver, det vil sige styrker, som SACEUR kan sætte ind i Europa i enten nord-, central- eller sydregionen, hvor man finder, der måtte være størst behov for det.

Jeg vil godt begynde med at redegøre for de styrker, der nu er tildelt Danmark fast. Først flystyrkerne. Her er situationen den, at vi med den foreliggende forstærkningsplan har fået flystyrkerne fast tildelt enhedskommandoens område, altså Danmark og Slesvig-Holsten. Det er bl.a. en opfølgning af den dansk-amerikanske aftale om støtte til amerikanske fly, hvorom jeg ved flere lejligheder har orienteret det høje ting. Der er tale om følgende flystyrker til dansk område: en amerikansk eskadrille til Ålborg, 2 amerikanske eskadriller til Karup, 1 amerikansk eskadrille til Skrydstrup, 1 amerikansk eskadrille til Vandel og 2 engelske eskadriller til Tirstrup. Det drejer sig om luftforsvarsjagere og jagerbombere svarende til dem, vi har i vores eget flyvåben, samt en enkelt eskadrille fly til bekæmpelse af specielt kampvogne, som vi altså ikke har.

For så vidt angår hærstyrker er situationen ligeledes den, at vi frem til den foreliggende forstærkningsplan ikke havde nogen fast tildeling af hærstyrker til dansk område. Nu tildeles der Danmark en engelsk infanteribrigade på ca. 13.000 mand. Denne styrke har i henhold til nugældende planlægning forskellige indsættelsesmuligheder inden for enhedskommandoen, herunder Sjælland. Chefen for enhedskommandoen – det er det, man kalder BALTAP, han er NATO-chef, og han er altid dansk – afgør, hvor styrken i givet fald skal sættes ind.

Ser vi på de styrker, der er fast tildelt nordregionen som helhed – altså Norge, Danmark og Slesvig-Holsten – kan jeg oplyse, at situationen indtil midten af 1970erne

[Forsvarsministeren]

var den, at chefen for nordregionen rådede over to canadiske eskadriller og en canadisk infanteribrigade. Derefter blev disse canadiske styrker fast tildelt Norge. Efter den nye forstærkningsplan råder chefen for nordkommandoen over en forstærkningsenhed bestående af en amerikansk marine amphibious force med tilhørende fly, altså i alt ca. 40.000 mand, og 1/3 af denne styrke er fast tildelt Norge. De 2/3 er tildelt nordregionen som indsættelsesområde.

Med hensyn til de strategiske reserver – og det vil sige styrker, som SACEUR kan sætte ind overalt i Europa henholdsvis i nord-, central- og sydregionen, hvor man finder, der måtte være størst behov herfor – kan jeg oplyse, at flystyrkerne af denne kategori består indtil SACEURs nye plan af et antal ikke nærmere definerede eskadriller fra engelske og amerikanske flybaser samt de engelske fly, der normalt indsættes sammen med en engelsk infanteribrigade. Dens hærdel er altså styrker, som vi ikke har nogen sikkerhed for at modtage.

Hærstyrkerne i den strategiske reserve med indsættelsesmulighed i Danmark består indtil den nye plan af en amerikansk infanteridivision og en engelsk infanteribrigade, der svarer til den nu fast tildelte engelske styrke.

Chefen for nordregionen kan endvidere få rådighed over en marine amphibious force med tilhørende fly, i alt ca. 40.000 mand, men den er ikke fast tilknyttet regionen.

Generelt må det dog bemærkes, at chancen for, at disse styrker op gennem årene rettidigt har kunnet indsættes i BALTAP-området, jo har været og indtil nu er meget beskednen.

For så vidt angår de strategiske styrker betyder SACEUR-planen, at en styrke bestående af en amerikansk infanteridivision, ca. 20.000 mand, nu har nordregionen som første prioritet.

For flystyrkernes vedkommende kan jeg oplyse, at yderligere en engelsk eskadrille fra den strategiske reserve har Danmark og Norge som første prioritet.

De her nævnte forstærkningsenheder, som altså har eksisteret op gennem årene, har alle relevans for Danmark, men, som jeg har beskrevet, med forskellige grader af sikkerhed for deres indsættelse.

I forbindelse med forstærkninger har også depotproblematikken spillet en rolle i debat-

ten. Dette spørgsmål har jeg også tidligere orienteret folketinget om bl.a. i min redegørelse den 26. februar 1980, men jeg vil gerne igen tage dette emne op.

Oplægning i depoter og støtteaftaler i øvrigt har altid været et anliggende mellem de lande, der skulle sende forstærkninger, og de lande, der skulle modtage disse forstærkninger. Den foreliggende forstærkningsplan indeholder da heller ikke forslag til depotoplægning i modtagerlandene. Efter det foreliggende vil de styrker, der er nævnt i planen, ikke have behov for oplægning af tungt materiel her i landet.

Men i forbindelse med drøftelser mellem Danmark og de lande, der stiller forstærkninger til rådighed, kan der eventuelt opstå spørgsmål om at oplægge forsyninger som ammunition, reservedele, brændstof m.v. Oplægning i et begrænset omfang i eksisterende depoter kan tænkes at blive aktuelt for så vidt angår de engelske flyforstærkninger; for så vidt angår de engelske hærstyrker vil en eventuel begrænset depotoplægning ligeledes kunne tilvejebringes inden for eksisterende depotområder. Det vil ikke være nødvendigt at etablere nye depotområder til omhandlede formål og dermed heller ikke, at dette skifter karakter.

Som tidligere oplyst er der allerede foretaget midlertidig oplægning af ammunition m.v. til brug for amerikanske flyforstærkninger. Denne oplægning er sket i eksisterende NATO-depoter i Jylland, og der er altså tale om et midlertidigt arrangement, som skal afløses af oplægning i depoter på flyvestationerne Karup, Ålborg, Skrydstrup og Vandel, når NATOs infrastrukturprogram er færdigbehandlet. Samtidig opføres der forstærkede hangarer, brændstoflagre m.v. for disse amerikanske flyforstærkninger.

Modtagelse af forstærkninger indebærer, at det er nødvendigt at foretage en nøje planlægning på nationalt niveau, og det fremgår da også udtrykkeligt af SACEURs forstærkningsplan, at landene forudsættes i fredstid at træffe de nødvendige foranstaltninger, der muliggør en hurtig og effektiv modtagelse af de foreslåede forstærkningsenheder, hvis der træffes politisk beslutning om deres tilkaldelse.

For Danmarks vedkommende er disse foranstaltninger i vidt omfang allerede gennemført på baggrund af udtalelserne i betænk-

[Forsvarsministeren]

ningen til forsvarsloven af 1973, idet der foreligger udførlige støtteaftaler om de styrker, der nu foreslås fast tildelt Danmark, dvs. for de engelske hærstyrker, flystyrker samt for forstærkningerne fra det amerikanske flyvevåben. Disse støtteaftaler vedrører kun det, man kalder logistisk støtte, dvs. leverancer af forsyninger, brændstof, ammunition, indkvartering, transport osv.

Hvad angår forstærkninger tildelt nordregionen som helhed eller strategiske reserver, foreligger der endnu ikke tosidede aftaler bortset fra en rammeaftale mellem Danmark og USA om principperne for støtte.

Også procedurerne for tilkaldelse af forstærkninger er fastsat i planen. Om dette kan jeg sige, at en eventuel anmodning om hel eller delvis iværksættelse af SACEURs forstærkningsplan i krig eller krigslignende situation kan fremsættes af regeringen over for NATO. En beslutning om indsættelse af forstærkninger kræver enstemmighed i NATO, altså i NATO-rådet.

Det skal pointeres, at regeringen ikke ved sin tiltrædelse af planen på forhånd forpligter sig til at modtage allierede styrker. Regeringen kan i en konkret situation i overensstemmelse med grundlovens § 19 forelægge spørgsmålet for folketinget, og jeg skal i denne forbindelse understrege, at forstærkninger, der ankommer til dansk område, vil være undergivet NATO-kommando, dvs. chefen for enhedskommandoen, som altid er en dansk officer.

Til slut skal jeg fremhæve, at det er regeringens vurdering, at de forstærkningsmuligheder, som er indeholdt i planen, tilgodeser danske sikkerhedsinteresser, og jeg har derfor på regeringens vegne meddelt NATOs myndigheder, at vi kan acceptere SACEURs plan, således som den fremtræder.

Forhandling

Steen Folke (VS):

Forsvarsministerens redegørelse indeholdt, så vidt jeg kunne høre, ikke én eneste ny oplysning. Ministeren kunne lige så godt have oplæst det notat om forstærkningsplanen, vi har modtaget i forsvarsudvalget. Det indeholder præcis de samme faktiske oplysninger, og ministerens redegørelse i dag gik jo overhovedet ikke ind på de politiske spørgsmål,

som hele sagen rejser. Dem vil jeg så forsøge at uddybe.

Et tilbud om forstærkning fra NATO lyder jo generøst. Man måtte da være et skarn, om man sagde nej tak til et sådant storsind. Engelske johnnier og amerikanske læderhalse, der er rede til at dø for vore blå øjnes skyld, er det ikke smukt, eller er det? Hvor stor rolle spiller blå øjne egentlig i stormagternes militære sikkerhedspolitik?

Jeg hører ikke til de taknemlige. Jeg føler ikke, at NATOs forstærkningsplaner giver mig nogen øget sikkerhed. Tværtimod. For nogle år siden overværede jeg med forsvarsudvalget en øvelse på den jyske vestkyst, hvor nogle amerikanske læderhalse gik i land. Deres leder forklarede med stolthed, hvordan de tidligere havde tjent deres sporer i Vietnam, og hvordan de var rede til at blive sat ind overalt i verden, hvor deres præsident beordrede dem til det. Mig rislede det koldt ned ad ryggen.

Jeg har svært ved at se NATOs nye Rapid Reinforcement Program løserevet fra den almindelige optrapning mellem Øst og Vest, en optrapning, som ikke mindst er blevet accelereret af USA under præsident Reagan.

For Danmarks vedkommende kan forstærkningsplanerne betyde, at Danmark kan blive inddraget som fremskudt baseområde som led i optrapningen af en militær konfrontation mellem USA og Sovjetunionen. Hvad hjælper det, at Danmark har sagt nej tak til permanente baser med udenlandske tropper, når 5 eskadriller amerikanske tropper kan flyves hertil på få timer?

Regeringen har længe prøvet at give indtryk af, at der såmænd ikke var noget særligt nyt ved de nye forstærkningsplaner. Men der er en række nye ting forbundet med planerne, dels det massive omfang af de styrker, der kan blive tale om: op til 60.000 – 70.000 mand – det vil reducere de danske soldater til rene hjælpetropper – dels den meget hurtige indsatsmulighed, først og fremmest i form af de fem amerikanske og de to engelske flyeskadriller. Men hertil kommer som noget helt afgørende og fatalt nyt, at forstærkningerne, så vidt jeg har forstået, skal kunne indsættes i fredstid i en ikke nærmere specificeret krisesituation.

Jeg vil gerne bede forsvarsministeren præcisere på dette punkt, hvad det er for situationer, der tænkes på. Tidligere er der blevet

[Steen Folke]

talt om en krisesituation. Der er blevet talt om den grå periode. I det notat, forsvarsministeren har givet forsvarsudvalget, står der nu, at det er en krigslignende situation. Hvad er det, der gælder? Hvad er det, der er dækkende? Hvad er det for nogle situationer, man tænker på?

Tidligere var det sådan, at NATO-forstærkninger kun kunne komme på tale i en egentlig krigssituation. Det er ikke mindst fravigelsen fra dette vigtige princip, der betyder, at en indsats af udenlandske tropper i Danmark kan komme til at indgå direkte i en eskalering af en konfrontation mellem supermagterne.

Af endnu større betydning er det, at disse NATO-tropper kan medbringe atomvåben. Hvad er det da værd, at regeringen forsikrer om, at den ikke ønsker atomvåben på dansk grund? Når de kan flyves hertil på få timer, er Danmarks erklærede atomvåbenfrihed ikke meget bevendt. Man kan i hvert fald dårligt fortænke russerne i at måtte operere med denne mulighed.

Jeg vil gerne bede forsvarsministeren bekræfte, at regeringen ikke ønsker at afskære muligheden for, at de udenlandske forstærkninger medbringer atomvåben. Så vil jeg i øvrigt gerne have opklaret et vigtigt spørgsmål: hvad er regeringens og socialdemokratiets politik helt præcist på dette vitale område? Tidligere hed det, at man gik imod atomvåben på dansk jord i fredstid, men altså lod muligheden stå åben i krigstid. Er det stadig gældende? Eller er det oven i købet sådan – hvad jeg unægtelig har mistanke om – at regeringen nu også under visse omstændigheder vil tillade placering af atomvåben i fredstid, f.eks. i en krisesituation, grå periode, eller hvad man nu kalder det?

Også på dette punkt er jeg bange for at der er sket et skred i regeringens og socialdemokratiets politik, et skred, som øger risikoen for, at Danmark kan blive direkte inddraget i en atomkrig.

I den forbindelse vil jeg bede forsvarsministeren kommentere de forlydender, der har været fremme i Politiken om, at man i danske militære kredse har drøftet muligheden af en anvendelse af neutronvåben mod en sovjetisk flåde i Østersøen. Jeg tænker på en artikel fra den 25. januar, hvori det hævdes, at dette er blevet indrømmet fra militær side.

Med hensyn til depoter vil jeg bede ministeren uddybe, hvad han mener med, at de styrker, der er nævnt i forstærkningsplanen, efter det foreliggende ikke har behov for oplægning af tungt materiel. Hvad skyldes den uldne formulering? Kan det alligevel vise sig om et par år, at der var brug for nye depoter til tungt materiel? Hvad med de depoter, der allerede er under opførelse på 4 jyske flystationer? Kan ministeren bekræfte Politikens oplysninger af 20. marts 1982 om, at de vil komme til at koste 3/4 mia kr., hvoraf danske skatteydere vil komme til at betale ca. 140 mill. kr.? Vil ministeren komme med en præcis henvisning til, hvor på finansloven dette beløb står opført?

Nogen har forsøgt at gøre et stort nummer ud af, at disse udenlandske tropper vil være under dansk kommando, for så vidt som chefen for enhedskommandoen, COMBALTAP, altid er en dansk officer, men det er svindel. Den pågældendes nationalitet er fuldkommen underordnet. Han kunne lige så godt være tysker eller for den sags skyld amerikaner. Han er som enhver anden på den post underlagt NATOs integrerede kommandostruktur og derigennem underlagt chefen for NATOs nordregion – det er en engelsk general – og NATOs øverstkommanderende i Europa – det er en amerikansk general.

Som bekendt er det oven i købet sådan efter den forsvarslov, der for tiden er til behandling, at den danske forsvarschef ikke mere skal behøve at indhente bemyndigelse fra forsvarsministeren, før han overdrager kommandoen over også de danske styrker til COMBALTAP. Hvorfor skal politikere blandes ind i den slags dispositioner? Generalerne ved nok alligevel bedre, hvad der gavner os – ikke sandt?

I virkeligheden burde denne debat være holdt for 6 år siden. Så længe siden er det, at den daværende regering, som også var socialdemokratisk, i al hemmelighed indgik den første aftale med USA, som banede vejen for det, der efterhånden er blevet en mere omfattende forstærkningsplan. De amerikanske flyforstærkninger, som den hemmelige aftale drejede sig om, indgår som et centralt led i den samlede forstærkningsplan.

Jeg har flere gange tidligere været inde på det, men jeg vil godt gentage, at jeg finder det skandaløst, at en så afgørende aftale blev

[Steen Folke]

indgået helt uden om folketinget. Jeg agter i den kommende tid at bore lidt i den procedure, der blev anvendt, og jeg skal ikke lægge skjul på, at der efter mit skøn var tale om en omgåelse af grundlovens § 19, hvorefter, som det hedder, »forpligtelser af større betydning ikke kan indgås uden om folketinget«. Det agter jeg som sagt at vende tilbage til i nær fremtid.

Den dansk-amerikanske flyaftale og nu den mere omfattende NATO-forstærkningsplan, som den indgår i, indebærer en undergravning af væsentlige elementer af den hidtidige danske officielle militære sikkerhedspolitik. Jeg tænker først og fremmest på princippet om ingen udenlandske tropper på dansk jord i fredstid og princippet om ingen atomvåben på dansk jord i fredstid.

NATOs nye Rapid Reinforcement Program er led i en omlægning af NATOs strategi, som USA i disse år er ved at presse igennem. Det danske militær indgår som en lille brik i USAs globale spil. Det er kommet meget åbenhjertigt frem i den såkaldte Sackheimrapport, hvor Danmark og Norge nævnes blandt fire mulige indsatsområder for de amerikanske læderhalse. I den forbindelse understreges det, at Danmark er strategisk placeret til at støtte NATO-angreb på russiske skibsværfter i Østersøen. Det kan jo ikke siges meget tydeligere. Og Sackheimrapporten er vel at mærke en officiel amerikansk kongresrapport.

VS er imod indsættelse af udenlandske tropper i Danmark. Vi er imod enhver udbygning af NATO-depoterne. Vi mener tværtimod, at de eksisterende depoter skal nedlægges. Vi tager afstand fra den undergravning af den erklærede troppestationerings- og atomvåbenpolitik, som de nye planer indebærer.

VS mener, det ville være et skridt i den rigtige retning, hvis regeringen i stedet ville arbejde for at gøre Norden til en internationalt garanteret atomvåbenfri zone. Det ville indebære en helt anderledes reel form for sikkerhed, men det vender vi tilbage til, når VS' beslutningsforslag nr. B 53 kommer på dagsordenen, forhåbentlig i den nærmeste fremtid.

Knud Damgaard (S):

Det var jo mange og barske ord så tæt på påske; barske ord kan være velberettigede, forudsat at der er en realistisk baggrund for dem. Det synes ikke helt at være tilfældet i den foreliggende situation. Hvis man har fulgt, hvad der er sagt og skrevet i de sidste seks-syv måneder vedrørende forstærkningsproblematikken, så har både det sagte og det skrevne i overskrifter varieret fra advarende ord om det farlige i en sådan politik til ironiske meddelelser om, at der nok ikke var forstærkninger at hente til Danmark fra nogen side i NATO.

Da NATO-politikken jo netop er det lille lands mulighed for at opnå to ting: for det første – og det er det vigtigste – gennem medvirken til fastholdelse af en rimelig militær balance at forhindre krig, og for det andet at være sikker på hjælp udefra, hvis vi løber ind i en alvorlig kritisk situation, der er krigslignende, så var problemet set fra begge de nævnte overskriftsynspunkter vigtigt, og derfor har vi med stor interesse afventet det udspil fra SACEUR, som har været bebudet i lang tid. Nu har vi fået det. Det er ikke som af mange antaget en aftale, der nu er indgået. Regeringen har modtaget og har accepteret de fremlagte tilbud, hvorefter tilbudets enkeltheder skal forhandles med det eller de lande, der i givet fald skal stille styrker til rådighed.

Det er nok også nødvendigt af hensyn til den debat, der foregår, at slå fast, at der ikke er nogen ændring i tilbuddene i forhold til de halve eller hele løfter, der i forvejen har været nævnt i denne sal. Vi har nu fået præciseret, hvad vi kan få. Forskellen er altså, at vi nu har fået fast tildelt nogle styrker af de styrker, som ministeren nu klart har redegjort for. Med normalt selv bærende amerikanske styrker og en britisk brigade, der ikke er udstyret med tungt materiel, foreligger der ikke i tilbuddet noget om depotoplægning, som medfører ændringer i den nuværende karakter for depotoplægninger, hvilket jeg gerne vil understrege er i overensstemmelse med socialdemokratiets principielle holdning.

Dog er der ikke tvivl om, at der kan opstå spørgsmål om oplægning af forsyninger som ammunition, reservedele og brændstof, som det har været understreget ved mange lejligheder. Disse behov påregnes at kunne dækkes i eksisterende depotområder. Depotforhold er desuden et anliggende, der som

[Knud Damgaard]

nævnt økonomisk ordnes inden for rammen af NATOs indre strukturprogram, hvilket betyder, at vi kun betaler en beskeden del af omkostningerne.

Jeg vil lægge vægt på ministerens afsluttende bemærkninger om, at planens indhold tilgodeser danske sikkerhedsinteresser. Det kan give mig anledning til at åbne for de politiske perspektiver, der visselig ligger i en forstærkningsplan af dette indhold. Set fra en socialdemokratisk synsvinkel har de tilbud, der foreligger, givet den store fordel, at vi uden videre kan fastslå, at det ikke medfører ændringer i vor politik. Det er som nævnt fortsat en rent dansk afgørelse, om forstærkninger skal tilkaldes.

Men dertil kommer, at vi med sikkerhed kan sige, at der ikke bliver tale om nogen optrapning af den militære situation i vort område. Det har væsentlig betydning, når vi ser på vor målsætning om, at NATO i øget grad bør være et redskab for afspænding. Den situation, vi generelt befinder os i, viser med stigende styrke, at der såvel i befolkningerne som blandt politiske ledere er stor utryghed ved den balance, der i dag i næsten uhyggelig grad baseres på atomvåben. Også i USA har fremtrædende eksperter på sikkerhedspolitiske områder klart udtrykt risikoen ved at fortsætte denne politik.

Vi er tilsyneladende på vej mod et opbrud på dette sikkerhedspolitiske område, et opbrud, som kan medføre positive muligheder for at finde støtte til den danske regerings og de nordiske landes ønsker om Norden som atomfri zone. Denne idé er yderligere aktualiseret af statsministerens udtalelse om, at Danmark ikke har modtaget og ikke vil modtage atomvåben. Det understreger, at Norden er og kan forblive atomfri zone. Dog må det siges klart, at en aftale om det, der kun omfatter de nordiske lande, vil være utilstrækkelig. Derfor må vi arbejde videre med dette spørgsmål, så vi i en eventuel aftale kan få de nært tilsluttede områder til Norden med, ellers kan vi meget vel havne i en situation, som, om end den er væsentligt forskellig fra den situation, vi stod i i 1930'erne, alligevel kan give anledning til at gentage, hvad den daværende navnkundige statsminister, Thorvald Stauning, i bramfrie vendinger sagde i Lund i 1937, som i let omskrevet tilstand til den aktuelle situation kommer til at lyde:

»Har Danmark fået overdraget opgaven som nuklear lænkehund i Norden?«

Udviklingen går hurtigt på disse områder. I dag har vi en fornemmelse af, at tanker om atomfri zoner også rører sig andre steder end i Norden. Så vanskeligt det end kan være at nå dette mål, er det i hvert fald vigtigt, at vi ikke slipper det af syne, samt at vi ved forhandlinger om de tilbud om forstærkninger, der er givet, ikke lægger hindringer i vejen for, at vi med held og med et solidt udgangspunkt i vore egne forsvarsforhold kan være aktive talsmænd for denne politik også i fremtiden.

Så skal jeg slutte med på vegne af socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folkettinget tager forsvarsministerens redegørelse til efterretning, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i debatten.

Palle Simonsen (KF):

»Mere konkret ligger krigsforebyggelsen for Danmarks vedkommende i egen forsvarsindsats og evne til at hævde Danmarks suverænitet samt i muligheden for at modtage allierede forstærkninger til understøttelse af forsvaret for dansk område. Det er en naturlig konsekvens af den siden 1960 førte forstærkningspolitik, at Danmark som hidtil søger at opnå den bedst mulige sikkerhed i forbindelse med samarbejdet med vore allierede.« Citat fra bemærkningerne til lovforslag nr. L 67 fremsat af forsvarsministeren den 26. januar i år.

Det er den målsætning, som har været gældende for dansk forsvar gennem en række år, og som giver regeringen baggrunden for at føre de forhandlinger, som er nået frem til den fase, som ministeren har redegjort for i dag, og som har fået – og det synes jeg er meget lykkeligt at konstatere – en bred politisk opbakning efter forelæggelsen

[Palle Simonsen]

både i det udenrigspolitiske nævn og i forsvarsudvalget.

3 partier, det radikale venstre, socialistiske folkeparti og venstresocialisterne, søger at mistænkeliggøre aftalen – det skal jeg vende tilbage til – og på mange måder er det, kan man sige, en uinteressant debat, fordi der for det første ikke er grundlag for denne mistænkeliggørelse og for det andet er en meget bred parlamentarisk dækning for det, regeringen er i gang med.

Der er heller ikke noget nyt, som man søger at give indtryk af; det er en videreførelse af en hidtidig forsvarspolitik, og derfor tillod jeg mig at starte med at citere målsætningen for dansk forsvarspolitik, som vi kender den fra en række år tilbage, og som den er optrykt i bemærkningerne til det lovforslag, der ligger til behandling i folketinget.

Jeg skal ikke gå ind i selve planen, som den nu foreligger. Det er lagt frem af forsvarsministeren, men jeg vil godt mere principielt sige, at når der overhovedet bliver tale om at diskutere forstærkninger for et samfund, er det jo i realiteten udtryk for, at dette samfund ikke selv er parat til at løfte den byrde, der ligger i et tilstrækkeligt effektivt forsvar, til selv at kunne klare tingene. Det er jo realiteten. Jeg synes nok, man har lov til at sige, at man fra modstandernes side ligesom vender tingene på hovedet ved at give indtryk af, at det er noget, vi bliver påduttet.

Vi synes, at den aftale, der nu er mulighed for at nå, er en rimeligt god aftale, men vi kunne da godt have ønsket os en bedre. Den er udtryk, som vi ser det, for det, der er opnåeligt i den givne situation, og det skal vi være tilfredse med. Der er ikke grund til taknemlighed, siger hr. Steen Folke. Det kan man jo tage, som man vil, men jeg har godt forstået, at hr. Steen Folke ikke er taknemlig. Jeg vil godt sige, at vi egentlig føler os taknemlige over, at vi har et samarbejde med allierede på en sådan måde, at de er parat til i en given situation at gå ind og hjælpe, fordi vi ikke selv er i stand til at yde den tilstrækkeligt effektive indsats, i fællesskab. Det synes jeg nok er værd at understrege – det skal trods alt også siges, selv om det burde være en selvfølge, i modsætning til hr. Steen Folkes mange meget kritiske bemærkninger – at vi har grundlag for at være tilfredse med,

at vore allierede vil bidrage med den bistand, som der her er tale om.

Jeg er helt overbevist om, at man godt kunne blive fri, hvis det var det, man ønskede, men det er der heldigvis et bredt politisk flertal i dette ting som ikke ønsker.

Der er for meget tys-tys om forsvaret, siger hr. Steen Folke. Hr. Steen Folke har haft en forhåbning om, forstod jeg, at noget af sløret kunne blive løftet omkring forstærkningsplanen under debatten i dag. Det er jeg helt sikker på ikke lykkes for hr. Steen Folke, og jeg kunne egentlig godt tænke mig at vide, hvad det er, hr. Steen Folke tror der er gemt i denne diskussion om dette emne. Hr. Steen Folke har både i forsvarsudvalget og i det udenrigspolitiske nævn og nu af forsvarsministeren fået at vide, hvor mange troppestykker der er tale om, og under hvilke konditioner vi har mulighed for at modtage dem. Hr. Steen Folke har også fået at vide, hvor mange flyeskadriller der er tale om. Det eneste, hr. Steen Folke ikke har fået at vide, er det nøjagtige antal fly. Jeg anser dog hr. Steen Folke for at være så begavet, at han er i stand til nogenlunde at regne ud, hvor mange det er. Hr. Steen Folke ved jo godt, at en flyeskadrille ikke er 100 fly, og at det heller ikke er ét fly. Alt det ligger på bordet.

Hr. Steen Folke ved også udmærket godt, hvilke typer depoter der bliver tale om. Det er meget klart lagt frem fra ministerens side. Hr. Steen Folke har oven i købet været ude at besigtige et af disse depoter sammen med forsvarsudvalget, og selv om hr. Steen Folke ikke vil indrømme det, bidrog det vel alligevel til at afmystificere situationen noget, for hvad var der egentlig af mystifikation omkring disse bygninger med nogle drivmidler, med noget ammunition. Hvad var der egentlig i det? Jeg har meget svært ved at se, hvad det er, der bliver skjult, og hvad det er, hr. Steen Folke egentlig efterlyser, hvis det ikke bare er et forsøg på at gøre dette til noget odiøst, hvad det ikke er.

Så bringer hr. Steen Folke spørgsmålet om, hvem der har afgørelsen, og om, hvornår disse forstærkninger skal komme, ind i debatten. Det er faktisk sagt til bevidstløshed, at det alene beror på en politisk beslutning i det danske samfund, og så bliver det til syvende og sidst et spørgsmål om tro eller ikke tro, men det burde i hvert fald ikke være nogen tvivl. Hvis en dansk regering med et

[Palle Simonsen]

flertal i folketinget bag sig har truffet en beslutning om, at nu er man indstillet på at rekvirere forstærkninger, kan det naturligvis være interessant at debattere, under hvilken kommando disse tropper bliver, men undskyld, jeg bliver nødsaget til at sige det: jeg synes faktisk, det er en uinteressant og teoretisk diskussion.

Hvis vi nogen sinde skulle komme i den ulykkelige situation, som vi dog heldigvis alle uanset opfattelse kan være enige om at vi har som primært formål at forhindre, er jeg sikker på, at det ville være helt andre problemer, vi har at diskutere i dette hus end dem, som hr. Steen Folke lægger op til i debatten. Jeg synes også, det skal fastslås, når vi diskuterer dette emne, at det er interessant på teoretisk plan at drøfte, hvem der træffer beslutning om, hvornår eventuelle tropper skal komme her til landet, og under hvilken kommando de skal stå. Det afgørende er, at en politisk beslutning træffes i dette samfund, og at allierede overhovedet vil være i stand til at forsyne os med mennesker og materiel for forhåbentlig at kunne sikre en fortsat bevarelse af freden i dette område eller, hvis dette ikke lykkes, at være med til at forsvare området i størst mulig udstrækning. Diskussionen om de ting, som hr. Steen Folke søger at skabe et odiøst skær omkring, er i virkeligheden teoretisk og uinteressant.

Derfor vil jeg gerne slutte af med at sige, at vi er tilfredse med det resultat, der ligger på bordet. Vi mener, at det er en fornuftig fortsættelse af den forsvarspolitik, der har været ført af et antal partier i dette ting gennem en række år. Det er også en forbedring, uden at der er tale om nogen som helst form for kursændring, en udvikling af en hidtil kendt politik, og formentlig det optimale af, hvad det er muligt at få efter en debat, uanset om en række grupperinger i dette samfund var interesseret i det eller ej. Derfor er der ved denne lejlighed et behov for at understrege vigtigheden af, at et stort politisk flertal er parat til at acceptere denne løsning.

Mette Madsen (V):

Jeg synes, det hører sig til, at man i hvert fald én gang under en forsvarsdebat repeterer den målsætning om forsvarets opgaver, som var arbejdsgrundlaget for forsvarskommissionen i den røde betænkning fra 1969,

345 Ft

og som senere i folketingsudvalgets betænkning til forsvarsforliget i 1973 blev formuleret som en slags formålsparagraf, der siden har været grundlag for følgende forsvarsforlig og senest det, der i disse dage endeligt færdiggøres i forsvarsudvalget. Målsætningen lyder: »Forsvarets opgave i fredstid skal i første række være at hævde vores suverænitet gennem overvågning af dansk område og ved afvisning af krænkelser. I tilfælde af angreb på Danmark skal forsvaret umiddelbart kunne tage kampen op, således at allierede styrker kan føres frem og kampen fortsættes sammen med disse. Der lægges i denne forbindelse vægt på, at de praktiske foranstaltninger m.v., der er nødvendige for sådanne styrkers modtagelse, i videst muligt omfang forberedes i fredstid.«

I årene siden denne målsætning blev formuleret, er den teknologiske udvikling gået frem med stormskridt, mens budgetterne er sakket bagud, og jo længere disse to faktorer går i hver sin retning, des vigtigere er det at holde fast ved den del af formålsparagraffen, der taler om hjælp udefra. Det kan ikke understreges tit nok, især ikke over for dem, der gerne ser det danske forsvarsbudget skåret ned, at manglende opregulering af forsvarsbudgettet jo netop må medføre en meget positiv indstilling til hjælp udefra, for jo strammere vores forsvarsbudget er, jo vigtigere er det, at vi sikrer os forstærkning udefra, at vi beder om det, og at vi modtager de tilbud, vi får, med tak. For kun derved har vi en rimelig chance for at bevare Danmarks suverænitet.

I forbindelse med de langvarige drøftelser om det sidste forsvarsforlig var det jo bl.a. spørgsmålet om forstærkninger og de dertil knyttede såkaldte tunge depoter, der længe prægede debatten og skabte meget røre i de forskellige partier, ikke mindst i regeringspartiet. Med det forslag, som nu er accepteret af et stort og bredt flertal i folketinget, og som har været igennem den parlamentariske proces, diskuteret i grupperne, behandlet i forsvarsudvalget og i udenrigspolitisk nævn, er vi efter venstres opfattelse nået frem til en god og fornuftig løsning. Vi ved, at der bliver tre amerikanske marineinfanteribrigader, hvoraf én er øremærket til Norge og to kan indsættes i hele regionsområdet, og vi ved, at et engelsk regiment er øremærket til Danmark. Vi kender desuden detaljerne om fly-

[Mette Madsen]

forstærkningerne, hvor vi allerede har modtaget de nødvendige våbenlagre m.v.

På grund af hele den storpolitiske udvikling har vi altså ikke fået øremærket amerikanske marinetropper til Danmark. Hermed er også diskussionen om de tunge depoter bragt til et måske lidt uforudset ophør. Det er godt, at sagen nu er på plads, og at der er taget en hurtig beslutning.

Jeg skal dog ikke tilbageholde en bemærkning om, at havde regeringen været lige så meget på tærerne som den norske, kunne vi måske have fået øremærket en brigade også til Danmark, men nu har vi altså sikret os, at de tilbageværende styrker, når Norge har fået sit, kan blive sat ind overalt fra Elben til Nordkap.

Det må vel også være rigtigt – og ministeren kom selv ind på det i sin redegørelse – at vi på et eller andet tidspunkt får drøftet de problemer, som det endelige tilsagn om forstærkninger kan medføre i retning af sikring af landgangssteder, minerydninger osv. Der vil altid være problemer, jfr. formålsparagraffen, for forsvaret, hvor vi jo dels skal kunne føre en udholdende kamp, dels fortsætte kampen sammen med de allierede styrker. Dertil kommer, som jeg altså her har nævnt, at vi også må sikre de landsætningsområder, hvor vi skal modtage disse styrker, hvad enten det er havne ved vandet eller lufthavne.

Allerede forud for denne debat var det klart tilkendegivet af dem, der har ønsket den, at man ville have afgørelsen om forstærkningerne udskudt. Jeg synes, der er grund til at hilse med tilfredshed, hvad jeg også sagde tidligere, at der var en bred tilslutning gennem hele den parlamentariske proces. Skulle vi ustandselig afvente forespørgselsdebatter, kunne vi jo aldrig nå frem til en beslutning. Derfor betragter jeg denne debat – selv om den måske kan klare et og andet op hen ad vejen – som først og fremmest en demonstration fra modstanderne af NATO og fra modstanderne af Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik i det hele taget. Der er grund til at takke ministeren for den redegørelse, han har givet.

Gert Petersen (SF):

Jeg hørte godt, hr. Palle Simonsen sagde, at det var en uinteressant diskussion. Han

kom med to begrundelser, nemlig at de bebrejdelser, som vi andre kom med, jo alligevel ikke passede, og så også en anden, som var ret uinteressant, men han kom ikke med den virkelige begrundelse, for det er på en måde en uinteressant diskussion. Beslutningen er taget. Ministeren slutter sin tale med at fortælle os, at han har svaret NATO, at Danmark tiltræder det forslag, som NATO har udarbejdet. Derfor kan man selvfølgelig godt sige, at det på en måde er uinteressant, at vi bagefter drøfter, om det er rigtigt, hvad regeringen har gjort, for den har gjort det. Det må være en ejendommelig fornemmelse for befolkningen, da det jo under alle omstændigheder er den, det går ud over, hvis det endelig går galt. For forsvarsministeren – jeg tror såmænd også hr. Palle Simonsen – skal såmænd nok finde ly i en eller anden kommandobunker eller et sted, hvor man opbevarer amtmænd eller fremtrædende ministre osv., men den store befolkning, som vil blive ramt, hvis det går galt, tager man ikke med på råd. Det synes jeg ikke er uinteressant, men tværtimod aldeles interessant.

Under debatten her får vi nu at vide, hvad det er for nogle styrker, der er tale om, og der bliver også sagt noget om, under hvilke forhold de skal føres hertil.

Jeg vil først sige nogle ord om styrkerne. Hvad skal vi f.eks. med en amerikansk marine amphibious force på op til 25.000–30.000 mand? Det drejer sig om en offensiv landgangsstyrke. Der er jo talt meget om østlige landgangsstyrker, der træner i Østersøen. Forbereder de sig på at gå i land i Danmark, spørger man. Men denne amerikanske landgangsstyrke, der skal placeres i Danmark, hvor skal den gå i land? Det påstås, at NATO kun tjener forsvarsformål i modsætning til Warszawapagten, der forbereder et angreb. Hvad skal vi så med en amerikansk ren angrebsstyrke her hos os?

Ikke nok med det. De fly, der er tale om, er dels luftforsvarsjagere, dels jagerbombere. Nogle af de typer, der er nævnt, kan oven i købet udstyres med atombomber. De behøver ikke at være det. Det er jo hyppigt blevet understreget af regeringen, at det danske forbehold over for kernevåben kun gælder under de nuværende omstændigheder, men det er vist efterhånden sluppet ud, at NATO har en atomkrisstrategi, som både bygger på førstegangsbrug af atomvåben og på brug af

[Gert Petersen]

atomvåben fra hele NATO-området indbefattet Danmark. Af samme grund har vi fået at vide, at Danmark ikke kan gøres til en erklæret atomvåbenfri zone, for det ville stride mod NATO's atomstrategi.

I en periode diskuterede man anlæg af depoter med svære våben til brug for forstærkningerne, når de ankom. Så sent som den 30. oktober 1980 argumenterede udenrigsministeren for disse depoter med, at vi i en anspændt situation så kunne udskyde tidspunktet for at bede om forstærkninger.

Nu skrinlægger forsvarsministeren åbenbart denne diskussion. Jeg ved ikke, om man har opgivet at udskyde tidspunktet for tilkaldelse af forstærkninger i en spændt situation, eller om det bare var løs tale, udenrigsministeren førte. Eller udlægger man nu på ny et af de sædvanlige røgslør, for vi får jo at vide, at der kan blive tale om oplægning af ammunition, reservedele osv.? Det lyder beskedent, men det er altså underforstået til ca. 60.000-70.000 kampsoldater, så det bliver måske ikke så lidt endda.

Dernæst vil jeg beskæftige mig med, under hvilke vilkår de pågældende styrker kan føres her til landet. De kan nemlig blive stationeret her i landet i fredstid, hvis det skønnes nødvendigt. Det er fundamentalt nyt, og det camoufleres med nogle tågede sætninger i den tale, ministeren holdt her i dag. Han taler om iværksættelse af planen i krig eller en krigslignende situation. Det sidste begreb turde være en sproglig nydannelse. Det er vel næppe guerillakrig, ministeren tænker på. Hvad er det så?

Senere taler han om en konkret situation. Det ved jeg godt hvad er, men jeg ved ikke, hvilken konkret situation der tænkes på, så det kan i og for sig være hvad som helst, hvor regeringen vil eller kan forelægge spørgsmålet om modtagelse af styrkerne for folketinget i overensstemmelse med grundlovens § 19. Så kigger man efter, hvad der står i grundlovens § 19. Jeg håber, det drejer sig om dens første stykke, for andet stykke er det, der handler om, at Danmark ikke må bruge sine væbnede styrker mod andre lande bortset fra rene forsvarsformål, medmindre folketinget har givet sit samtykke. Jeg håber ikke, det er det stykke, det drejer sig om. Det drejer sig om § 19, stk. 1, og her fastslås, at kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender. Efter denne rest af mo-

narkisk enevælde kommer de demokratiske indskrænkninger, bl.a. om, at kongen ikke uden folketingets samtykke kan indgå »nogen forpligtelse, til hvilken folketingets medvirken er nødvendig, eller som i øvrigt er af større betydning«.

Det er sådan dette snurrige forfatningsprog, hvor der er vendt op og ned på tingene, fordi vi er jo et indskrænket monarki, og det betyder, at monarken ikke har noget at sige, men at det er folketinget, der bestemmer, men det skal udtrykkes, som om det er monarken, der bestemmer, under forudsætning af folketingets godkendelse. Sagen er altså, at med tingets samtykke kan monarken ifølge grundloven gøre næsten hvad som helst i mellemfolkelige anliggender, og det er den paragraf, man nu henholder sig til for første gang – for første gang, hr. forsvarsminister – under hele denne diskussion. Ved at henholde sig til den ophæver man med ét slag alle sine hidtidige forbehold. Formuleringen indebærer, at regeringen, hvis det passer den, den dag i morgen kan forbeholde sig at foreslå forstærkningerne tilkaldt. Der er tale om en faktisk ændring af vores forstærkningspolitik, som man på denne måde prøver at smugle igennem, for hidtil har dansk forstærkningspolitik – og her er jeg ganske enig med venstres ordfører i, at det i og for sig er et vigtigt citat – senest formuleret 1973, været denne:

»I tilfælde af angreb på Danmark skal forsvaret umiddelbart kunne tage kampen op, således at allierede styrker kan føres frem og kampen fortsættes sammen med disse«. Det er formuleringen fra forsvarsforligsbetænkningen af 1973.

Allierede forstærkninger, forstærkninger udefra, kommer kun ind i billedet, hvis Danmark bliver udsat for et væbnet angreb udefra. Derfor vakte det nogen opmærksomhed, da forsvarskommandoen i oktober 1979 skrev, at det danske forsvar måtte indrettes på modtagelse af forstærkninger udefra allerede fra et tidligt stadium af en krise. Efter en del offentlig debat meddelte forsvarsministeren med tre års forsinkelse, at et NATO-ministermøde i maj 1977 havde vedtaget retningslinjer for en tilpasning af den hidtidige forstærkningspolitik, hvorefter der bl. a.:

». . . skabes mulighed for, at forstærkninger kan indsættes allerede i en spændingsperiode, hvis det skønnes ønskeligt«.

[Gert Petersen]

Det var et citat fra ministerens notat til forsvarsudvalget af 26. marts 1980. Omtrent samtidig, den 24. marts 1980, udtalte en højtstående NATO-officer, general Harman i et avisinterview, at indtil denne vedtagelse, altså 1977-vedtagelsen, var der nogle medlemslande, som havde ment, at ankomst af forstærkninger kunne opfattes som en provokerende forholdsregel, men, sagde han, ministrene for samtlige medlemslande på mødet i 1977 mente det ikke. Den danske forsvarsminister mente det altså heller ikke på mødet i 1977. Ganske vist havde det hidtil været Danmarks holdning, at udenlandsk stationering herhjemme i fredstid ville virke provokerende, men det princip blev i hemmelighed opgivet i maj 1977, sløret blev løftet i oktober 1979 med forsvarskommandoens redegørelse og endelig fjernet af forsvarsministeren i marts 1980. Men så kom der en for socialdemokratiet ubehagelig debat, og derfor prøver man nu at dække sig ind under grundlovens § 19. Men sagen er, at forsvarsforligspartierne fra nu af holder døren åben for stationering af bl. a. amfibietropper og angrebsfly i Danmark i fredstid.

Hidtil har omverdenen vidst, at udenlandske NATO-tropper kun ville blive stationeret her i tilfælde af et væbnet angreb på Danmark. Det fremgik klart af forsvarsforligene. Det var et bidrag til afspænding. Nu sender man et nyt signal op, og nu ved omverdenen, at Danmark til enhver tid holder muligheden åben for stationering af udenlandske NATO-tropper. Det er en holdningsændring, som jeg ikke kan kalde et bidrag til afspænding, for det er den ikke. Den er et bidrag til øget spænding. Danmark snøres endnu tættere ind i en overordnet NATO-strategi, der lammer vores handlefrihed, selv om – det erkendes – afgørelsen formelt er Danmarks. Det er en strategi, der betyder, at dansk område i tilfælde af kriser og spændinger, der kan opstå langt borte fra vore grænser, kan bruges til en demonstrationspolitik, en styrkepolitik og – hvad jeg godt kunne forestille mig at den nuværende amerikanske regering kunne finde på – forsøg på afpresning. Jeg mener, at med denne forstærkningsplan og disse nye stationeringsprincipper bliver Danmark mere end nogen sinde gjort til en brik i et dødsensfarligt stormagts spil.

Arentoft (FP):

Spørger man manden på gaden, hvad NATO er, og hvorfor vi er medlem af NATO, så vil de fleste svare, at hvis et af NATO-landene bliver angrebet, vil de andre komme det til hjælp. Det har været gældende, lige siden vi gik ind i NATO i 1949. Derfor kan jeg slet ikke være enig med hr. Steen Folke, der siger, at vi skulle have haft denne debat for seks år siden. Den kunne have været ført helt tilbage i 1949, så der er ikke noget nyt i den. Det har i virkeligheden været grundlaget for målsætningen og sammensætningen af det danske forsvar lige siden, at vi ville kunne få forstærkninger udefra.

Der er faktisk to parametre, der gælder for forstærkningerne, nemlig landets strategisk-geografiske beliggenhed og de danske ressourcer i form af begrænsning befolkningsmæssigt og økonomisk.

Den geografiske beliggenhed. Vi kan ikke flytte Danmark, vi ligger skidt, det må vi indrømme, men vi kan ikke flytte Danmark, hvorfor vi må se at finde ud af, hvorledes vi så skal klare det. Vores økonomi er så dårlig, at vi ikke kan gøre mere ud af vores forsvar selv, og det er selvfølgelig en hæmsko. Derfor skal vi selvfølgelig være taknemlige for, at der er nogen, der vil komme os til hjælp. Det tvinger Warszawapagten os til ved sin stadige udbygning af offensiv kapacitet, og da er det simpelt hen nødvendigt, at vi kan få forstærkninger.

Når vi skal have forstærkninger, spiller der forskellige ting ind. Der er først noget, man kalder varslingstiden. Det kan ikke nytte noget, når fjenden er i landet, at regne med, at vi har god tid til at få forstærkninger. Her taler man om to former for varsel: strategisk varsel og taktisk varsel. Det strategiske varsel kan være af længere varighed, en måneds varighed eller uger, og dér kan der altså blive tale om en vis forberedelsestid. Der kan også være tale om et taktisk varsel, som kan være meget kort. For et par år siden var jeg med til et møde, hvor daværende general Haig, daværende SACEUR, sagde, at en varslingsstid på omkring 48 timer kunne man regne med kunne være en realitet. Selv om man har gode efterretningstjenester, så man jo Israel blive overfaldet i 1973, og det har i alt fald en god efterretningstjeneste, men var alligevel ikke klar over, at krigen var så tæt på.

[Arentoft]

Det er også vigtigt, at der reageres hurtigt og beslutsomt, både når vi har en krise og en krigssituation. Det er selvfølgelig først og fremmest regering og folketing, der skal handle. Det sker i forbindelse med udenrigspolitisk nævn og partiformændene og i det, der ligger i krisestyling. Derfor er det vigtigt, at hele vores krisestyngsapparat er i orden, og at vi kan stole på den til enhver tid siddende regering, stole på, den ikke stikker armene i vejret med det samme.

Selve tilkaldelsesproceduren vil jeg godt gøre lidt ud af bl.a. til ære for hr. Steen Folke. Der kan man tale om tre forskellige former. Der er den, om jeg så må sige, regelrette NATO-procedure, hvor man har relativt god tid, der er den kortsluttede NATO-procedure, hvor man kan komme hurtigere igennem, og endelig er der en national, bilateral, direkte periode inden for NATOs rammer. Her har der været en vældig debat om, hvorvidt forstærkninger kom under NATO-kommando eller under dansk kommando. Den øverste myndighed er Defence Planning Committee, og i Defence Planning Committee sidder også den danske forsvarsminister og den danske udenrigsminister. Det vil sige, at den danske regering er repræsenteret dér, hvor beslutningen tages på højeste plan.

Det næste plan er militærkomiteen, hvor den danske forsvarschef og hans repræsentanter er til stede. Det vil sige, at det sker også med dansk deltagelse.

Når vi kommer ned til SACEUR, har vi en dansk NATO-militærrepræsentant. Det er i øjeblikket en flyvergeneral, og det bliver det igen, når den nuværende bliver afløst om kort tid.

Kommer vi til Nordkommandoen, har vi også repræsentation deroppe, og det har vi, om jeg så må sige, også i BALTAP, hvor vi har en fælles stab. Chefen for BALTAP, general Lind, har som bekendt to kasketter. Han har en NATO-kasket, og så har han en national kasket som chef for de operative styrker. Forsvarschefen kan overdrage kommandoen over de danske styrker til general Lind som NATO-styrker. Derefter kan general Lind tage den ene kasket af, og dermed er han ren NATO-kommandant. Som forsvarsministeren har understreget, er COM-BALTAP altid en dansk officer, så derfor er der altså ingen tvivl om, at de styrker, der

kommer udefra, kommer under NATO-kommando, hvor chefen er dansk.

Forsvarsministeren har gennemgået de forstærkninger, som er øremærket, og dem, som er strategiske reserver osv. Jeg har sådan set undret mig en lille smule over, at forsvarsministeren ikke har nævnet NATOs brandkorps, AMF, som jo er en styrke, der hurtigt kan sættes ind, og som vi har haft øvelser med så sent som i efteråret, hvor vi havde den store øvelse Amber Express. Det er i alt fald også en styrke, som sådan set skal lægges oveni. Den kan rykke ud hvor som helst, men det er selvfølgelig ikke sikkert, det er her, det er nødvendigt.

Det springende punkt ved forstærkninger er, om de kan komme hertil i tide. Det er selvfølgelig vigtigt. Planerne gik jo indtil for nogle år siden ud på, at formentlig det hele skulle sejles over Atlanterhavet, men hele situationen er jo ændret med Kolahalvøen og sovjetrussiske u-bådsbaser i Murmansk osv. Derfor kan man kun påregne at få sejlet reserver eller forstærkninger ind i anden omgang. Første omgang må flyves ind. Det fremkalder selvfølgelig hele depotdebatten, og er det nødvendigt, er fremskridtspartiet også villig til at gå ind for depoter til tungt materiel, hvis den situation skulle opstå.

Det er ikke nok, at forstærkningerne kommer, de skal altså også have noget støtte, og det påhviler værtslandet.

Vi skal også se på nogle modtagefaciliteter. Hvor kan sådanne fly lande? Der er ca. 110 landingspladser af forskellig art i Danmark, som kan benyttes på den måde. Det kedelige er, at den største af dem alle, Karstrup lufthavn, militærstrategisk ikke ligger særlig godt, men man kan også lave hurtige airstrips, som også kan benyttes.

Med hensyn til havnekapacitet er den ikke alt for god, fordi de østvendte havne ikke er ideelle. Der skal man inden for Skagen, og uden for, af Nordsøhavne, er der faktisk kun to, nemlig Esbjerg og Brunsbüttel, der er så store, at de er forsynet med kraner og den slags, og så er der tre mindre havne.

Jernbanerne er et væsentligt transportled, og de er ikke helt ideelle. Elektrificeringen af de danske statsbaner kan betyde en fastlåsning og en væsentlig sårbarhed af hele jernbanenettet.

Vejnettets kapacitet må siges at være tilfredsstillende. Men i selve transportnettet

[Arentoft]

indgår også forbindelserne mellem landsdele-
ne, det vil sige færgerne. Der skal ikke så
forfærdelig meget til for, at færgetrafikken
bliver stoppet. Færger kan ødelægges, færge-
lejer kan ødelægges ved bombning, og der
kan mineres, og så kan færgerne ikke sejle.
Jeg har tidligere været inde på det, og det
synes jeg er noget vi bør have taget op. Jeg
mener stadig væk, det er uforvarligt, at vi
har reduceret vores ministrygerstyrke til kun
6 strygere. Hvis der kastes miner i Store
Bælt, betyder det, at 6 strygere simpelt hen
ikke kan stryge Store Bælt i ret lang tid.

Til slut skal jeg citere fra vores program
og vores forsvarspolitik, programpunkt 3:

»Fremskridtspartiet går ind for, at Dan-
mark kan modtage allierede NATO-styrker
allerede i en kritesituation, således at en po-
tentiell fjende vil afholde sig fra at angribe
Danmark.«

Bollmann (CD):

Det svar, som ministeren i dag har givet
på forespørgslen om forstærkningsplanerne,
er jo helt i overensstemmelse med de oplys-
ninger, der allerede er givet før påske i folke-
tingets forsvarsudvalg og i det udenrigspoliti-
ske nævn, og derfor kan man heller ikke for-
vente, at der skulle komme noget særlig nyt
på bordet i denne sag i dag. Men det er selv-
følgelig ikke første gang, vi her i tinget har
drøftet emner, som allerede har været grund-
digt belyst umiddelbart forinden.

Jeg kan indledningsvis på CDs vegne tak-
ke ministeren for redegørelsen og også for de
skridt, han har taget ved at meddele dansk
accept af forstærkningsplanen, som den nu
foreligger. Som man vil huske, var debatten
om forstærkningsplanen allerede inde i bille-
det i forbindelse med forhandlingerne om
forsvarsaftalen sidste sommer, og efter afta-
lens indgåelse var netop forstærkningsspørgs-
målet et af de få åbentstående problemer,
men det var samtidig klart tilkendegivet fra
de fem forligspartier, at der skulle ske en
afklaring. Der er nu gået mere end et halvt
års tid siden, men jeg skal ikke her gå ind i
en diskussion om, hvorvidt disse planer kun-
ne have foreligget på et tidligere tidspunkt
eller ej. Det væsentligste for os er, at der nu
er truffet en afgørelse, fordi muligheden for
at kunne modtage forstærkninger efter CDs
opfattelse er helt afgørende for Danmarks

forsvar og hermed også for opfyldelsen af
forsvarsforliget.

Vi betragter det som noget meget positivt,
at de styrker, der her er tale om, nu får en
tættere tilknytning til Danmark. Det gælder
naturligvis først og fremmest de amerikanske
og engelske flystyrker og de britiske hærstyr-
ker, som fremover fast er tilknyttet enheds-
kommandoens område. Vi havde gerne i CD
set, at der var sket en lige så fast tildeling af
de amerikanske styrker, men vi må registrere
og acceptere, at det, der foreligger her, er
tilbuddet, og med den mulighed, chefen for
nordkommandoen har for at indsætte indtil
2/3 af de amerikanske marinestyrker i enheds-
kommandoens område, må vi konstatere, at
der også her er sket en væsentlig forbedring i
forhold til tidligere planer. Endelig har vi
naturligvis også med tilfredshed registreret
den del af aftalen, der drejer sig om de stra-
tégiske reserver, herunder at den amerikanske
infanteridivision har fået nordregionen
som første prioritet.

Om depotspørgsmålet, som mange i den
offentlige debat tilsyneladende har fået noget
galt i halsen, vil jeg kun sige, at planen her
giver mulighed for en efter CDs opfattelse
fornuftig og rimelig videreudbygning af alle-
rede eksisterende depoter, og hvis de mere
detaljerede forhandlinger med afsenderlande-
ne tilsiger en yderligere udbygning, vil jeg da
gerne sige til ministeren, at det i hvert fald
ikke skal støde på modstand fra CDs side.

Med hensyn til kommandoforholdene er
jeg glad for, at ministeren i redegørelsen har
understreget, at disse styrker behandles på
samme måde, som gælder for alle øvrige
danske styrker. Så kan den lidt underlige
diskussion, der er foregået herom, måske ogs-
å betragtes som afsluttet.

Jeg vil gerne gentage, at CD opfatter for-
stærkningsmuligheden som noget helt afgø-
rende for, at det danske forsvar kan fungere.
Derfor ser vi frem til de kommende forhand-
linger med de lande i NATO, som efter pla-
nen vil afgive styrker i en given situation, og
ingen kan jo i dag fortælle hverken hr. Steen
Folke eller hr. Gert Petersen, hvordan disse
drøftelser vil forløbe. Vi er som sagt tilfredse
med den fremgangsmåde omkring forhand-
lingerne, som ministeren her har redegjort
for, og kan naturligvis støtte det af hr. Knud
Damgaard fremsatte forslag om motiveret
dagsorden.

Bilgrav-Nielsen (RV):

Det var jo den 30. oktober 1980, vi sidst havde en debat om forstærkningspolitikken, og man kan godt sige, at der siden da er sket visse ændringer. Dengang var der meget kraftige opfordringer fra navnlig venstre og de konservative, men også andre borgerlige partier til regeringen om at søge at få en så god ordning i stand som muligt, dvs. gerne med hærstyrker, med depoter med tungt våbenudstyr osv. osv., altså lidt i stil med den tale, som hr. Arentoft holdt i dag, og som jo nærmest gik på, at man måtte beklage, at Danmark var for lille til at have et virkelig stort forsvar. Det er for så vidt også en slags erkendelse, som jeg tror er ganske god at komme til, men ud fra lidt andre præmisser.

Det, der så er situationen i dag, er, at man tvinges til ved en forespørgsel at redegøre for nogle synspunkter om nogle holdninger til en fornyelse af forstærkningspolitikken, og vi må beklage, at regeringen ikke har valgt, når der skal fornyelser til – for det må jo være nødvendigt, når man nu har et papir med opstilling af visse nydannelser og ændringer på – at komme med det som et egentligt forslag til behandling i folketinget. Så ville man undgå meget af det, man berettiget kalder for hemmelighedskræmmeriet, og det, som man måske uberettiget kalder for mistænkeliggørelse – hvad ved jeg. Fru Mette Madsen var inde på noget i samme stil. Ja men det skyldes jo, at man ikke åbent lægger sine ting frem. Havde vi en behandling, som vi har ved forslag til beslutning, kunne man jo dykke ned i tingene, stille spørgsmål og få besvarelser frem. Nu er det altså foregået ved, at vi har fået en orientering i forsvarsudvalget og i udenrigsnævnet bag lukkede døre, som det jo sker dér, og så altså også her, men stadig væk på baggrund af nogle ganske få og ret uspecificerede oplysninger om, hvad det egentlig er, man nu vil til at gå ind i.

Så jeg må sige, at det er lykkedes for regeringen at skabe en total uklarhed omkring dansk forstærkningspolitik og dermed også om dansk atomvåbenpolitik. På en og samme tid oplyser regeringen, at den vil indgå en ny forstærkningsaftale med NATO, men at denne aftale reelt ikke indeholder noget nyt.

Den selvmodsigtelse har sin årsag i, at regeringen på den ene side vil tilfredsstille V,

K, CD og kristeligt folkeparti og på den anden side vil tilfredsstille, går jeg ud fra, en større gruppe socialdemokratiske kritikere med hensyn til det, der er ved at ske. Jeg tror, man kan fastslå uden videre, at det er de socialdemokratiske kritikere, der bliver snydt. Om den nyordning, man nu vil indføre, siger man, at den ikke umiddelbart vil medføre mere depotbyggeri, ikke flere depotområder, og heller ikke flere depoter, i hvert fald ikke for nærværende. Det afhænger af de forhandlinger, man nu skal føre med afsender.

Jeg tror, vi kan slå fast, at der bliver tale om, at der skal oplægges mere udenlandsk krigsmateriel i Danmark. Det betyder, at Danmark i en eventuel konfliktsituation vil blive prioriteret højere som mål for bombardement. Sådan er det. Mere udenlandsk krigsmateriel oplagt i Danmark betyder også, at ejermænd kan påberåbe sig beskyttelsesret, brugsret til det oplagte, og hvor bliver så dansk suverænitet af? Det kan være på sin plads at minde om, at vi i 1949, da Danmark blev medlem af NATO, blev forsikret om, at vi ville bevare vor fulde selvbestemmelsesret over, om og hvornår vi i givet fald ville være deltagere i en eventuel konflikt, der ikke berørte dansk område. Ved at acceptere mere udenlandsk krigsmateriel oplagt her i Danmark øger vi risikoen for, at Danmark mod sin vilje vil blive brugt som opmarchområde og dermed kan blive brugt som udgangspunkt for krigshandlinger, også i områder, hvor vi ikke føler Danmark bør være indblandet.

Det nytter ikke noget, at man ikke vil diskutere disse ting og kalder det for mistænkeliggørelse, når vi andre stiller spørgsmål, for vi er nødt til at bede om en afklaring af disse forhold.

Den risiko, der ligger i de områder, jeg her har nævnt, er forstærket derved, at man nu bruger andre begreber med hensyn til, hvornår man kunne tænkes at ville tilkalde forstærkninger. Det kan altså allerede nu ske i fredstid, og jeg må her takke hr. Gert Petersen for det citat, han bragte for lidt siden, og som frikender det radikale venstre for i 1973 at skulle have medvirket til den forstærkningspolitik, der nu er aktuel. Jeg takker meget for det citat, som beviser, at dengang var det helt andre forestillinger, man havde om, hvornår man i givet fald skulle tilkalde for-

[Bilgrav-Nielsen]

stærkninger, nemlig først efter et egentligt krigsudbrud.

Det andet problem knytter sig altså til, hvornår man vil tilkalde forstærkninger, og det skal kunne ske i fredstid. Det er beklageligvis en ændring af den gældende politik.

Det andet, der er problematisk, er, at også atompolitikken bliver berørt, for vi har ikke indtil nu – jeg ved ikke, om vi kan få det i dag, næppe – kunnet få en garanti for, at disse eventuelt tilkaldte forstærkninger ikke medbringer atomammunition, og jeg synes, det er på sin plads at minde om, at den usikkerhed, vi dermed får skabt, ødelægger og nedbryder den faste forestilling, der har været i Danmark mellem de politiske partier om den sag siden 1957. Det var i 1957, da regeringen af socialdemokratiet, det radikale venstre og retsforbundet blev dannet, at vores atomvåbenpolitik blev fast formuleret. I den forbindelse krævede det radikale venstre, at der blev taget klart afstand fra, at Danmark oplagrede atomvåben. Det var en beslutning, en holdning, der blev accepteret, og den blev indføjet i betænkningen til forsvarsloven af 1960 – mod protest fra venstre og konservative, det skal siges. Men det har ikke desto mindre været holdningen siden da, at vi ikke skulle modtage atomvåben i Danmark, og det har så siden været formuleret på den måde, at Danmark ikke skulle modtage atomvåben i fredstid. To partier, det radikale venstre og socialdemokratiet, har siden strammet dette punkt op i programmerne, senest har socialdemokratiet. Nu hedder det ikke, »at man ikke i fredstid vil modtage atomvåben«. Nu hedder det, »at man ikke vil modtage atomvåben«.

Jeg synes derfor, der er megen grund til, at vi får klaret nogle ting af her i denne debat omkring disse forhold, og jeg tror, at socialdemokratiet mener det alvorligt, når man har udtrykt sig, som man har i sine programmer. Jeg synes derfor, vi skal slutte denne debat og afstemningen i morgen med at vedtage en anden dagsorden end den, som de forenede forligspartier har stillet, og som nok har større tilslutning blandt de borgerlige forligspartier end i socialdemokratiet. Jeg synes, vi skal fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til over for NATO at tilkendegive,

at Danmark modsætter sig en optrapning af den gældende forstærkningspolitik,

at Danmark fastholder det hidtidige standpunkt om ikke i fredstid at ville modtage fremmede tropper, og

at Danmark ikke vil modtage atomvåben.

Tinget går derefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

Chr. Christensen (KrF):

Gennem aftalen af 12. august 1981 mellem socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, centrum-demokraterne og kristeligt folkeparti om forsvarrets ordning er Danmark sikret et rimeligt forsvar, men det ligger klart, at dette forsvars styrke ikke giver mulighed for, at Danmark ved egen hjælp kan modstå et angreb udefra, hvorfra det så end måtte komme. Vi har derfor gentagne gange talt for en aftale gennem NATO, der sikrede Danmark hjælp udefra i påkommende tilfælde.

På grund af udviklingen på det militærtekniske område kan det blive afgørende for os, om hjælpen udefra kan komme frem i hurtigt tempo. På den baggrund er det tilfredsstillende at læse i forsvarsministerens redegørelse, at baggrunden for NATOs planlægning på forstærkningsområdet bl.a. er det stigende behov for hurtigere og mere effektive indsættelsesmuligheder. Dette har man jo bl.a. tilgodeset ved brug af hurtigere transportmidler, herunder fly, og reduktion af behovet for overførsel af forsyninger, f.eks. ved oplægning i modtagerlandene.

Det er også meget tilfredsstillende, at visse af styrkerne i modsætning til tidligere har en mere fast eller tæt tilknytning til Danmark eller til nordregionen. Den senere tids debat om vort forsvar er for en stor del gået på, hvorvidt Danmark skal modtage materiel til opbevaring i herværende depoter beregnet for de forstærkninger, vore allierede forventelig vil fremsende i en eventuel krigssituation. Jeg er derfor glad for, at forsvarsministeren i sin redegørelse har taget problemerne omkring depoterne så grundigt op, som tilfældet er.

[Chr. Christensen]

Danmark har i de senere år jævnlig modtaget materiel og ammunition til disse depoter, og det turde vel være en selvfølge, at når vi skal være i stand til at modtage de lovede forstærkninger, må det værktøj, som disse styrker skal benytte, naturligvis være til stede og klar til brug, om et angreb skulle true os.

Vi finder, at forsvarsministeren i sin redegørelse har sat tingene omkring depoterne på deres rette plads, og vi kan på baggrund af de udtalelser, jeg her har fremført, slutte op bag ministerens redegørelse. Der skal ikke herske tvivl om, at kristeligt folkeparti energisk og i alle sammenhænge vil arbejde for, at vi aldrig får brug for den hjælp, vi her har talt om.

FN kæmper en sej kamp for at opretholde dialogen mellem sine medlemslande, og den ene fredskonference afløser den anden, uden at man det sidste nedrustningstiår er nået så forfærdelig mange skridt videre fremad. Alligevel nærer vel de fleste af os håbet om en fredeligere verden, hvor det meningsløse rustningskapløb kan standses, og så længe der forhandles, er der håb. Men de barske kendsgerninger har jo klart vist, at en svækket forhandler, der under ulige vilkår sætter sig til forhandlingsbordet med en betydelig stærkere modpart, på forhånd er handicappet. Enhver svaghed vil blive udnyttet af modparten, og det vil ikke tjene fredens sag. Vi mener derfor, at NATO og dermed også Danmark må have et troværdigt forsvarsberedskab, som ikke lokker eller leder nogen angrebslysten ind i et krigseventyr. Lad os derfor selv yde vort bidrag til vort eget lands forsvar og være rede til med tak at modtage hjælp udefra, om dette skulle blive nødvendigt, hvad vi ikke håber nogen sinde bliver tilfældet.

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil gerne have lov til at gøre nogle få bemærkninger om et af de mange særdeles uklare punkter, som denne forstærkningsdebat har medført, og det drejer sig om kommandoforholdene for de tilkaldte forstærkninger.

I går oplyste forsvarsministeren her i folketingets spørgetid på et spørgsmål fra mig, at de forstærkninger, som man venter til Danmark, fra det tidspunkt hvor de måtte ankomme til dansk jord, ville være under

NATO-kommando. Jeg spurgte, hvordan generaløjntant Lind så i Jyllands-Posten den 20. marts 1982 kunne gøre sig til talsmand for den opfattelse, at de tropper, der ankommer forud for et krigsudbrud, ville være under hjemlandenes kommando, og forsvarsministeren lovede, at han ville undersøge disse ting, og antydede desuden, at Jyllands-Postens journalist måske i sin anvendelse af citater havde begået en fejl. Jeg vil gerne vide, om forsvarsministeren siden i går har haft lejlighed til at få afklaret denne sag.

Men det er jo ikke det eneste uklare punkt i spørgsmålet om kommandoforholdene omkring de tilkaldte forstærkninger, for det er jo også fremgået – og det fremgår bl.a. senest af Jyllands-Posten i dag og af talrige tidligere artikler i pressen – at det har været en klar forudsætning for den socialdemokratiske folketingsgruppes godkendelse af forstærkningsplanen, at de allierede tropper, som kommer her som forstærkninger, blev underlagt dansk kommando.

Så sent som i dag gentages denne oplysning i Jyllands-Posten, og kilden til det angives at være den socialdemokratiske folketingsgruppes sekretær, folketingsmedlem fru Jytte Andersen.

I dag og i går har forsvarsministeren helt klart fortalt os, at disse tropper kommer under NATO-kommando. Alligevel får vi i dag af hr. Knud Damgaard på den socialdemokratiske folketingsgruppes vegne et dagsordensforslag, der tager ministerens redegørelse til efterretning. Ja men kan hr. Knud Damgaard da ikke oplyse, om det er sandt, hvad vi tidligere har fået at vide, nemlig at det var en klar forudsætning for den socialdemokratiske folketingsgruppes tilslutning til forstærkningsplanen, at disse tropper kom til at stå under dansk kommando? Der er en modsætning her. Man kan ikke opretholde det som en klar forudsætning og så på den anden side tage ministerens redegørelse til efterretning, hvori det klart hedder, at disse forstærkninger vil stå under NATO-kommando. Hvad er forklaringen?

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg vil gerne sige til ordføreren for forespørgerne, hr. Steen Folke, at jeg havde naturligvis ventet den svada, som lå i hr. Steen Folkes bemærkninger omkring denne for-

[Forsvarsministeren]

stærkningssituation, vi just diskuterer her. Uanset at jeg har prøvet på både i forsvarsudvalget, i det udenrigspolitiske nævn og nu her i dag at redegøre for disse ting, er der alligevel en utilfredshed, som grænser til mistænkeliggørelse af alt og alle, som beskæftiger sig med dette arbejde.

Jeg er også 110 pct. sikker på, at uanset om hr. Steen Folke havde fået de sidste tal med på antallet af jagerfly – han kan læse antal eskadriller – havde jeg nok – og det er jo egentlig det væsentlige her – alligevel fået besked på, at alt dette var noget mistænkeligt noget. Om vi, jeg havde nær sagt tager hatten op eller lader den ligge, vil hr. Steen Folke altid være den, som bringer en mistænksomhed ind i billedet omkring dette forhold, og derfor havde jeg egentlig ikke større lyst til at gå ind i en drøftelse om de ting, hr. Steen Folke har nævnt, men jeg vil dog gerne gøre et par korte bemærkninger.

Hr. Steen Folke rejser det spørgsmål, om det er Danmark, der skal stille en slags hjælpetropper på benene i forhold til, og så nævner hr. Steen Folke 60.000–70.000 mand, og det gør hr. Gert Petersen også, som eventuelt kommer til Danmark. Nu opererer man jo her både med de ca. 13.000 engelske, som er fast tilknyttet Danmark, og man opererer selvfølgelig også her med de flystyrker, der kommer til, og som har, ikke særlig mange, men dog nogle med. Men derudover opererer man med de muligheder, der kan ligge i, at nordregionen generelt kan få stillet nogle styrker til rådighed i en aktual situation både, om jeg så må sige, med nordregionen som helhed og det, man kalder den egentlige strategiske reserve; det er altså derude, hvor, om jeg så må sige, yderligheden ligger på dette område, vi drøfter i dag. Det har man selvfølgelig ret til at gøre.

Men jeg vil godt sige, at i forhold til de maksimalt 60.000–70.000 mand – det er nu nærmere 60.000 – som vi her taler om, har det danske forsvar med hær, søværn, flyvevåben, og lad mig tage hjemmeværnet med også, fuldt mobiliseret ca. 175.000 i sin styrke. Så kan man så begynde at tale om, hvem der er hjælpetropper for hvem. Der er ikke her tale om hjælpetropper, hverken fra den ene eller den anden side; der er tale om en støtte, hvis vi bliver angrebet, og så går man samlet ind i dette arbejde.

Jeg vil også gerne sige til hr. Steen Folke, at netop i dette, at vi går ind i en sådan drøftelse og er klar til at modtage nogle styrker, hvis vi måtte beslutte os, ligger også, at vi forestiller os den mulighed, at en eventuel angriber vil afstå fra at gå i gang med sit forhavende, ikke bare når det drejer sig om Danmark, men om hele Vesteuropa. Det er den situation, som har førsteprioritet fra regeringens side på dette særlige område.

Man kan selvfølgelig mistænkeliggøre vore motiver, men jeg må have lov til at sige, at vi kan have ret i det, vi her foreslår, med den risiko, der naturligvis ligger i det, præcis på samme måde som hr. Steen Folke og hr. Gert Petersen kan have fuldstændig uret, hvis de tror, at man ved at afskaffe alle former for forsvar og ikke have nogen foranstaltninger i kraft af hjælp udefra, kan fritage Danmark for en eventuel krigssituation. Netop det, som både hr. Gert Petersen og også hr. Steen Folke har nævnt nogle gange, at to supermagter her opererer og kan operere naturligt hen over hovedet på os, kunne jo også i den givne situation tænkes at komme til udførelse i praksis i Danmark, uanset om vi ikke havde noget forsvar, således at vi kom i den samme situation, som hr. Steen Folke efter min opfattelse også hæderligt tilstræber ved at sige, at vi ikke skal have nogen form for forsvar. Men vi mener altså, at det, vi har af forsvar med de styrker, som vi her taler om, giver mulighed for, at vi undgår det, som det må være vores fornemste formål at undgå, nemlig en krigssituation.

Derfor vil jeg godt sige, at når jeg i mit indlæg her taler om en krigslignende situation, er det på den baggrund, som også udenrigsministeren nævnte sidste år i en debat her i tinget, at hvis tingene brænder på ude omkring i Europa, eller der opstår situationer, som gør, at en krigssituation optræpper i Europa, uden at den på det tidspunkt har ramt Danmark, må en ansvarlig regering spørge sig selv: skal vi bare sidde stille og roligt, som jeg forstår de radikale fortsat vil, med hænderne i skødet og sige: det kommer ikke os ved, vi skal vente på, at den første soldat overtræder vores 3 sømiles grænse eller går ind i vores luftrum eller går ind på vores landjord. Først da må vi begynde at tage hænderne fra hinanden og sige: hvad skal der så ske? Det er den situation, denne regering ikke ønsker at være med til. Vi vil også

[Forsvarsministeren]

her af præventive grunde gerne sige, at vi ønsker os en situation, hvor vi først og fremmest vil prøve på at hindre det, som er det værste af alt, nemlig en krigssituation.

Hvis en sådan krigslignende situation ulykkeligtvis skulle opstå, er det regeringen, som må træffe sin beslutning sammen med folketingsretten eller, hvis ikke folketingsretten er inde, sammen med udenrigspolitik nævnt og partiformændene i yderste situation osv., alt det, som man kender fra den procedure, vi har talt om indtil flere gange.

Det er fortsat regeringens politik, at under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid, ønsker vi ikke atomvåben i Danmark, og alligevel vil naturligvis både hr. Steen Folke og hr. Gert Petersen fortsat gerne mistænkeliggøre os, om vi nu ikke lader nogle indsmugle pr. fly eller på anden vis. Vi vil fastholde denne politik, og vi har også muligheder for i den givne situation at undersøge det, på samme måde som man kan undersøge i undervandsbåde – jeg tænker på whisky-klassen eksempelvis – om der er atomvåben om bord; det vil kunne lade sig gøre.

Jeg ved ikke, om hr. Steen Folke har deltaget i den debat, som skulle være offentliggjort i Politiken, så vidt jeg husker, en debat i militærkredse om neutronvåben. Jeg er ikke bekendt med en sådan debat, jeg ved ikke, om den har fundet sted, men det er muligt. Der diskuteres jo meget i dette land, ikke bare i militærkredse, men også i politiske kredse, men den har ingen relationer overhovedet til dansk forsvar eller til dansk politik på dette område.

Så taler hr. Steen Folke om depoter, der allerede er under opførelse på jyske flystationer. Der er ingen depoter nu og her under opførelse på jyske flystationer. Det er korrekt, at der er tale om, at man til erstatning for et jysk ammunitionsdepot, som hr. Steen Folke kender, vil bygge over det, vi kalder infrastrukturprogrammet, depoter på de jyske flystationer, efterhånden som infrastrukturprogrammet giver muligheder for det. Det er der redegjort for, og når hr. Steen Folke ikke kan finde det på finansloven, er det korrekt, for der er ikke ansøgt om noget for nærværende, og på det tidspunkt, hvor man via infrastrukturprogrammet skal bygge den slags ting, er det klart, at forsvarsministeren skal til finansudvalget med en ansøgning om dette.

Med hensyn til forpligtelserne af større betydning er det klart, at det er grundlovens § 19, og jeg forstår, at hr. Steen Folke vil bore i denne sag på et senere tidspunkt, så det kan være, vi skal lade § 19, de amerikanske flystyrker og aftalen fra 1976 ligge for nærværende. Jeg vil dog sige, at vi naturligvis har undersøgt dette, og det ligger ikke anderledes, end at selve tilslutningen til det, man kalder Rapid Reinforcement-planen, ikke i sig selv er udtryk for nogen folkeretlig forpligtelse. Det vil sige, at den danske stat ikke er forpligtet til at foretage sig noget som helst, og derfor kan regeringen tilslutte sig planen. Vi er altså i den situation, at vi er i overensstemmelse med grundlovens § 19, hvorimod en konkret anmodning om tilkaldelse af allierede styrker må antages at være udtryk for en folkeretlig forpligtelse af større betydning, og derfor kræver det folketingsretten samtykke eller, som jeg sagde, hvis ikke folketingsretten er inde, udenrigspolitik nævnt eller partiformændenes.

Det er den situation, som vi naturligt har undersøgt, men jeg skal som sagt undlade at gå ind i en længere diskussion om det, også hvad angår det særlige tidspunkt i 1976 omkring de amerikanske flystyrker, som hr. Steen Folke har opereret med her.

Hr. Gert Petersen siger: hvad skal vi med en MAF, altså en Marine Amphibious Force, det er jo en angrebsstyrke? Ja vel, men hvad er det for soldater, der ikke vil kunne bruges til angreb? Det vil alle soldater kunne bruges til. Men det er ikke bare en angrebsstyrke, det er en forsvarsstyrke, og hvis – jeg siger udtrykkeligt hvis – den kommer i land i Danmark i den givne situation, hvor regeringen og folketingsretten osv. har bestemt sig for det, er den fortsat under NATO-kommando, men dermed også under den danske chefkommando. Det er ham, der dyrker dette område, og det er ham, der har én opgave: at forsvare det landområde, han har med at gøre, og det er derigennem den har den begrænsning, som helt naturligt ligger i, at det er et forsvar for dette land og andre, det er et forsvar og ikke et angreb, det her drejer sig om.

Så siger hr. Gert Petersen også, at nogle af flyene kan udstyres med atomvåben. Ja, udstyres kan vores egne F-16 også, hvis vi endelig ville gøre det, men det har vi altså ikke tænkt os at gøre, kan jeg sige til hr. Gert Pe-

[Forsvarsministeren]

tensens beroligelse. Vi fører den atompolitik, som jeg har nævnt her, at der ikke under de nuværende omstændigheder – og det vil sige i fredstid – skal være atomvåben i Danmark, og vi vil arbejde for, som hr. Bilgrav-Nielsen ganske rigtigt har sagt det, at der aldrig kommer atomvåben til Danmark.

Den krig eller krigslignende situation, som hr. Gert Petersen også her omtaler, har jeg prøvet at forklare. Jeg går ud fra, at det, jeg har sagt til hr. Steen Folke, er dækkende. Danmark øger krigsfare, siger hr. Gert Petersen så, ved at give tilladelse til stationering i fredstid, og her tænker hr. Gert Petersen altså på det, man kalder den krigslignende situation. Jeg skal lade være med at stille noget modspørgsmål, men jeg kunne have tænkt mig at vide, hvad hr. Gert Petersen ville gøre i den situation, hvor tingene skete rundt omkring os i Europa, hvor der var krig eller angreb i gang. Hvad ville hr. Gert Petersen som ansvarlig politiker da anbefale regeringen? Det ville være interessant at høre lidt nærmere om det.

Det er rigtigt, som hr. Gert Petersen siger, at vi nu har indføjet begrebet krigslignende, og der er gjort forskellige bemærkninger herom, men hr. Gert Petersen ved udmærket, at den egentlige baggrund herfor er den flådeopbygning, som er sket i Warszawa-pagten, først og fremmest i Sovjet, og som har medført, at muligheden for, at vore allierede kunne sejle styrker over og også få dem i land, blev mindre og mindre med den flådestyrkeaktivitet, som Sovjetunionen har udviklet. Det var årsagen til, at man i 1978 begyndte at operere med det, man kalder Rapid Reinforcement-planen, muligheden for hurtig tilkaldelse, det er den, vi taler om i denne forbindelse.

Der er én ting, hr. Gert Petersen skal gøre sig klart, og det gælder også hr. Bilgrav-Nielsen: muligheden for at få styrker til landet er, at de ikke kommer til et land, der i forvejen er besat. Det vil ikke have nogen interesse for et fremmed land at sende styrker i en sådan situation, og det tror jeg ethvert menneske vil kunne forstå. Derfor må udviklingen helt naturligt tilsige, at forudsætningen for, at vi kan få denne hjælp, er – og det er det, en regering må operere med – at der er en åben situation på dette særlige område.

Jeg forstår, at hr. Bilgrav-Nielsen mener, han har fået ret uspecificerede oplysninger

både i forsvarsudvalget og i udenrigspolitisk næv. Jeg må sige ligeud, at jeg kan ikke give flere oplysninger. Der er måske noget talmateriale, som jeg ikke har opgivet, men det hører altså til det, man kalder militære hemmeligheder.

Om ejermanden af materiel, som måtte være oplagt i Danmark, kan påberåbe sig beskyttelsesret? Det kan han måske godt, det skal jeg ikke afvise, men det giver ikke anledning til at sende styrker til en sådan beskyttelse, hvis det er det, hr. Bilgrav-Nielsen forestiller sig. Der er i forvejen bygget en depotorganisation op med danske styrker til at beskytte disse særlige områder, og det kommer ikke til at dreje sig om et suverænitetssspørgsmål, som jeg forstår hr. Bilgrav-Nielsen ligesom antyder.

Jeg forstår også, at de radikale fastholder, at forstærkninger først skal komme med et egentligt krigsudbrud. Det er klart, at man kan gøre det, men som sagt skal man nok påregne, at konsekvensen må være den, at man ingen forstærkninger får. Hvis det er det, der er nyradikal politik, synes jeg, hr. Bilgrav-Nielsen skal sige det og så også erkende, at det, han i 1973 var medunderskriver på i betænkningen fra 1973 om, at forsvarsministeren i fredstid skulle søge at skabe de bedste muligheder for, at alt var klart, hvis man ønskede at tilkalde forstærkninger, ikke gælder mere.

Til hr. Pelle Voigt om kommandoforholdene igen. Det er korrekt, at vi i går havde en drøftelse her i forbindelse med et spørgsmål, hr. Pelle Voigt stillede om kommandoforholdene og general Lind. Jeg svarede på en del af det, og hr. Pelle Voigt gik videre og sagde, at general Lind havde nævnt, at der godt kunne komme styrker ind, som var under fremmed kommando, dvs. at engelske og amerikanske styrker skulle kunne være under kommando af henholdsvis engelske officerer og amerikanske officerer. Jeg sagde, at det måtte bero på en misforståelse, for jeg mente ikke, at det var sådan, men jeg ville undersøge sagen; måske havde journalisten uret. Det viser sig, at journalisten ikke har hørt helt nøjagtigt efter, siger general Lind i dag til mig, som han nok havde burdet. Det er korrekt, at i den situation, hvor styrker kommer til Danmark, er de, fra de lander på danske flyvepladser eksempelvis, til de er operationssklare, dvs. udstyret med de våben, de skal

[Forsvarsministeren]

bruge, og som eventuelt findes i danske de-
poter, under deres egne officerers komman-
do, men så snart de er operationsklare, er de
under NATO-kommando, altså her under en
dansk officers kommando. Sådan ser situati-
onen ud, og det er den forklaring, som man
nok burde have givet i Jyllands-Posten.

Om kommandoforholdenes godkendelse i
øvrigt i den socialdemokratiske gruppe kan
jeg sige, at de er godkendt i dag i den social-
demokratiske gruppe, og der er ingen, der
har protesteret, ej heller mod den dagsorden,
som hr. Knud Damgaard her har fremsat.

(Kort bemærkning).

Bilgrav-Nielsen (RV):

Jeg må på det kraftigste anholde ministe-
rens udtalelse om, at det radikale venstre
skulle have skiftet holdning til forstærknings-
politikken. Jeg forklarede ministeren det før,
og jeg skal gerne gøre det denne gang ved et
citat fra betænkningen fra 1973, hvor der står
følgende:

»I tilfælde af angreb på Danmark skal
forsvaret umiddelbart kunne tage kampen
op, således at allierede styrker kan føres frem
og kampen fortsættes sammen med disse«.

Indtil 1973 eller rettere indtil 1977-1978,
da man begyndte at ændre holdning, forstår
jeg nu, i socialdemokratiet og i hvert fald i
NATO, gjaldt det altså, at man, først når der
var angreb på Danmark, skulle kunne tilkal-
de forstærkninger, så hvis der er nogen, der
har ændret politik, er det socialdemokratiet.

Punkt 2: forsvarsministeren gentager, at
det er regeringens politik ikke i fredstid at
modtage atomvåben. Må jeg spørge forsvars-
ministeren: har man besluttet sig om i social-
demokratiet, siden man sidste år havde års-
møde, hvor man jo besluttede, så vidt jeg
husker, ganske vist mod forsvarsministerens
indstilling, at slette ordene »i fredstid«, såle-
des at socialdemokratiet nu har stående i sit
papir, at man modsætter sig atomvåben i
Danmark, hvilket vel må forstås som væren-
de både i fredstid og krigstid?

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg vil gerne takke forsvarsministeren for,
at han både svarede på det spørgsmål, jeg

stillede til ham, og det spørgsmål, jeg stillede
til hr. Knud Damgaard.

Så vil jeg gerne på den baggrund spørge
forsvarsministeren, om den enstemmige op-
slutning i den socialdemokratiske folketings-
gruppe ikke betegner en politisk kovending i
forhold til de klare tilkendegivelser, der kom,
da den socialdemokratiske folketingsgruppe
godkendte forstærkningsplanen.

I Jyllands-Posten for den 3. april udtalte
folketingsgruppens sekretær, fru Jytte Ander-
sen, at man har godkendt det på »det helt
klare grundlag, at de allierede troppefor-
stærkninger kommer under dansk komman-
do«.

Det er jo ganske klart, og det ved enhver,
at selv om COMBALTAP er en dansk stats-
borger, så står COMBALTAP ikke under
den danske regerings kommando, men under
NATOs kommando, under chefen for nord-
regionen og i sidste instans under SACEUR
og under general Bernard Rogers. Derfor er
der tale om, at disse tropper er under NA-
TO-kommando, som forsvarsministeren me-
get rigtigt siger. Hvad er der så blevet af den
socialdemokratiske folketingsgruppes helt
klare forudsætning for at godkende forstærk-
ningsplanen?

Steen Folke (VS):

Det mest interessante ved hr. Knud Dam-
gaards ordførertale var, at den tilføjede end-
nu et sørgeligt kapitel til historien om afvær-
gedagsordener i folketinget. Vi har jo haft
hele denne udvikling med, at en hvilken som
helst dagsorden med et reelt indhold, som et
hvilket som helst parti fremsætter herinde,
bliver mødt med en indholdstom afværge-
dagsorden om at tage ministerens redegørelse
til efterretning. Jeg tror, det er første gang, at
afværgedagsordenen er blevet fremsat, før
det overhovedet har været klart, om der var
nogen dagsorden, man skulle afværge. Der-
ved har hr. Knud Damgaard indskrevet et
lille kapitel i folketingets historie.

Mens vi er ved dagsordener, vil jeg lige
sige, at hr. Bilgrav-Nielsen glemte at gøre
opmærksom på, at den dagsorden, han frem-
satte, har været forhandlet mellem forespør-
gerne og hr. Bilgrav-Nielsen, og at aftalen
var, at den blev fremsat på vegne af det radi-
kale venstre, SF og VS. Vi kan med andre

[Steen Folke]

ord stemme for den af hr. Bilgrav-Nielsen fremsatte dagsorden.

I hr. Knud Damgaards indlæg vil jeg ellers kun kommentere en enkelt ting, og det er hans tale om atomvåbenfri zone i Norden. Hr. Knud Damgaard formår at lyde helt rørt, når han taler om disse ting, som ligger ham uendelig meget på hjerte, men han undlader dog ikke at gøre opmærksom på, at der er visse betingelser, eller at det er utilstrækkeligt, som hr. Knud Damgaard siger, med en atomvåbenfri zone i Norden. Han vil hellere have nogle omliggende områder med, så bliver det først tilstrækkeligt, og hr. Knud Damgaard ved udmærket, at så bliver det ikke til noget, for så involverer det sovjetiske atomvåben, atomvåben hos den ene supermagt på Kola-halvøen, det involverer måske amerikanske atomvåben syd for den dansk-tyske grænse, og så er det klart, at det er en helt anderledes og langt mere speget problematik. Man kunne igen sige: ja men det var da heller ikke tilstrækkeligt, for vi ville i virkeligheden hellere af med alle atomvåben i Europa, alle mellemdistanceraketter, eller hvad med alle atomvåben i hele verden, altså en atomvåbenfri zone i hele verden? Det er vel det for hr. Knud Damgaard tilstrækkelige. Og ved at skrue fordringerne op kan man undgå, at der kommer til at ske noget som helst reelt på dette område, samtidig med at hr. Knud Damgaard giver det indtryk af, at man i virkeligheden arbejder ihærdigt for en atomvåbenfri zone i Norden.

Til hr. Palle Simonsen vil jeg sige et par ting. Hr. Palle Simonsen udlægger mine motiver og indlæg på alle mulige måder, og det må han gøre, fuldstændig som han har lyst til. Men det, som han så prøver at sige, er, at de spørgsmål, som jeg rejser, er nogle fuldstændig uinteressante spørgsmål. Han sagde direkte om spørgsmålet om, hvilken kommando disse udenlandske forstærkninger skulle være under, at det var et helt uinteressant spørgsmål, og de andre spørgsmål, jeg prøver at rejse omkring dette, betragter hr. Palle Simonsen som ganske uinteressante. Det synes jeg egentlig er meget sigende, for det, der interesserer mig, er ikke så meget alle mulige militærtekniske detaljer, men det er netop de mere overordnede spørgsmål om vilkår, betingelser, situationer osv. osv. Det er det, jeg finder er meget interessant.

Herunder er det særdeles interessant, hvilken kommando disse tropper bliver stillet under, om det er under dansk kommando eller det er under NATO-kommando. Jeg synes, det er et meget vigtigt politisk spørgsmål, og jeg synes, det er meget arrogant at sige, at det er et spørgsmål, der er fuldstændig uden interesse. Ja, det er klart, at hvis man som de konservative mener, det er udmærket, hvis amerikanerne direkte kommer og bestemmer hen over hovedet på os, kan man være ligeglad med det, men hvis man ikke ønsker den udvikling, er det altså ikke ligegyldigt, om kommandoen overgår fra den danske forsvarschef og den danske forsvarsminister i princippet til den amerikanske øverstkommanderende for NATOs styrker i Europa.

På samme måde med de andre spørgsmål, jeg rejser. Er det et uinteressant spørgsmål, om sådanne forstærkninger skal kunne komme til i en krisesituation eller kun på et tidspunkt, da der er udbrudt krig? Det er et andet af de hovedspørgsmål, jeg har prøvet at fokusere på. Fuldkommen uinteressant efter hr. Palle Simonsens mening. Det er et meget afgørende politisk spørgsmål, og det er også et spørgsmål, der er afgørende for, om en sådan forstærkningsplan kan komme til at indgå i en optrapning, i en militær konfrontation og eskalation. Det er ikke et ligegyldigt, underordnet spørgsmål, som man kun ud fra nogle ondsindede motiver overhovedet kan finde på at stille.

Tilsvarende spørgsmålet, om disse forstærkninger kan være udstyret med atomvåben. Ja men det er da ikke et uinteressant spørgsmål, det er faktisk et meget vitalt spørgsmål.

Jeg prøver at rejse en række spørgsmål, som er utilstrækkelig belyst i det materiale, vi har fået. Jeg vil gerne have en debat for at få belyst disse spørgsmål, og det er faktisk på grund af en seriøs interesse i at få svar på nogle af de spørgsmål, så vidt det kan lade sig gøre, og ikke af nogen som helst andre grunde.

Så vil jeg i øvrigt koncentrere mig om forsvarsministerens indlæg her, for selv om forsvarsministeren altså heller ikke bryder sig meget om at diskutere med mig og give nogle reelle svar osv., men tillægger også mig alle mulige mærkværdige motiver, så overvandt forsvarsministeren sig, og det skal han

[Steen Folke]

have ros for; han overvandt sig og gav nogle svar på nogle af de spørgsmål, jeg havde stillet. Det synes jeg nu ærlig talt også er en minimumsfordring til en debat, når der stilles nogle relevante spørgsmål på en række punkter. Hvis ikke man gider besvare dem, kan man lige så godt nedlægge folketingssalen her og afgøre alt bag lukkede døre.

Det, der interesserer mig, hr. forsvarsminister, er ikke specielt dette med, hvor mange fly der lige præcis er i hver eskadrille. Det er et efter min mening forholdsvis underordnet spørgsmål. Det er muligt, der er nogle andre, der er interesseret i det, men det, jeg vil have at vide, er ikke, om der nu er 27 fly i den ene og 35 i den anden eskadrille, om der er forskel på amerikanske og engelske eskadriller og sådan noget. O.k., hvis vi kan få tingene at vide, er det fint, men det er da ikke det, der er min hovedinteresse her.

Det er ikke den slags spørgsmål, jeg synes er de vigtigste. Det er alle de spørgsmål, som jeg lige har remset op for hr. Palle Simonsen, og som han synes er helt uinteressante. Det er efter min mening de interessante politiske spørgsmål, dem, det virkelig er relevant at fokusere på her, og det er også derfor, mit første indlæg drejede sig helt overvejende om netop de spørgsmål og ikke om alle mulige pindehuggerier, om det nu er så og så få eller så og så mange og lidt fra eller til eller hvordan.

Forsvarsministeren kommenterede forskellige af de ting, jeg sagde, men jeg kan ikke nå at komme ind på alt det, forsvarsministeren sagde. Jeg vil dog nok sige om det meget væsentlige problem, hvornår forstærkningerne kan tilkaldes, at her blev vi stadig ikke kloge. Forsvarsministeren henviste til dette med en krigslignende situation, at det var, når tingene brænder på i Europa. Hvornår brænder tingene på? Hvad vil det sige? Hvad skal der til? Vi er ikke kommet begrebet nærmere. Men jeg vil gerne have at vide, hvad der står i aftalen på det punkt. Forsvarsministeren har i det notat, vi har fået, skrevet dette med en krigslignende situation. Er det det, der står i aftalen? Vi må jo ikke kende selve aftalen, men det er muligt, vi må få at vide, om det er det, der står på dette punkt, eller står der f.eks. en krisesituation, for det er det, man har opereret med tidligere? Eller står der noget om grå periode eller spændingssituation, eller hvad står der? Jeg

ville gerne kende ordlyden i, det hedder ikke aftalen, men forstærkningsplanen. Hvad er ordlyden på dette punkt? Det ville jeg gerne have at vide.

Med hensyn til atomvåben siger forsvarsministeren, at holdningen stadig er, at der ikke skal være atomvåben i Danmark i fredstid. Nu vel, jeg synes heller ikke, der skal være det i krigstid, men jeg ved godt, at den mulighed hele tiden har ligget i regeringens politik. Det vil altså sige – det vil jeg gerne have forsvarsministeren til at bekræfte – at det er udelukket, at forstærkninger, der kommer til Danmark i en krisesituation, i en krigslignende situation, altså inden der er udbrudt en krig på dansk territorium, er udstyret med atomvåben. Kan jeg få et helt klart svar på det? Sådan forstod jeg ministeren, og det vil jeg gerne have bekræftet.

Omkring neutronbomben var det jo et lidt afglidende svar. Forsvarsministeren ville ikke afvise, at officerer havde debatteret det, men det er altså endnu ikke officiel politik, og det må vi jo så lade os stille tilfreds med foreløbig.

Med hensyn til depoterne på de 4 jyske flyvestationer må jeg sige, at jeg troede, disse var under opførelse, men det er min fejl. Det blev jo vedtaget for længe siden, så vidt jeg har forstået, og vi har fået oplysning om det for længe siden, men jeg troede faktisk, at disse anlægsarbejder var i gang. Det er de ikke, forstår jeg, og så afventer jeg, at de bliver sat i gang; det er klart, at det er forklaringen på den sag.

Så var der ét spørgsmål, ministeren ikke svarede på, og det var dette med den uldne formulering omkring behovet for depoter til tungt materiel, altså formuleringen »efter det foreliggende«. Kan der risikeres at blive et sådant behov? Kunne jeg få et svar på det punkt?

Knud Damgaard (S):

Det er ikke af lyst til at forlænge denne debat, jeg tager ordet, men jeg synes nok, der er grund til at sige, at hvis vi taler om politikere, der skruer forventningerne op, så er hr. Steen Folke vist en af dem, man kan betegne om ikke som verdens- så i hvert fald som folketingsmester i næsten alle andre spørgsmål.

[Knud Damgaard]

Jeg synes til gengæld, det er særdeles upassende i det alvorlige anliggende, det her drejer sig om, at tale om opskruede forventninger. Jeg sagde helt klart, at Norden er atomfri zone, og at den nuværende regering i hvert fald ikke vil medvirke til, at den bliver udstyret med atomvåben. Det ændrer naturligvis ikke ved det realistiske forhold, at Danmarks ønske må være at bidrage til med det som udgangspunkt at opnå bredere muligheder for atomfri zoner ned gennem Europa og naturligvis startende med dem, der er os nærmest. Hvis ikke det sker, udsætter vi os for det, jeg sagde – og som var en repetition af Staunings ord i Lund i 1937 – at vi bliver atomar lænkehund for Norden.

Om dagsordensforslaget kun følgende: hr. Steen Folke sagde, at det var et indholdsløst dagsordensforslag. Det forekommer mig lidt besynderligt. Så vidt jeg har forstået på alt det, hr. Steen Folke har sagt i dag, har der været betydelige indvendinger over for det meget og indholdsrige, ministeren har sagt, og derfor ligger der i denne dagsorden, at vi tager til efterretning alt det, der lå i ministerens redegørelse her. Det var ikke indholdsløst, der var perspektiv i det, og måske skyldes hr. Steen Folkes indlæg, at det til gengæld har været overmåde perspektivløst, hvad han selv har lagt frem.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg skal ikke gå videre i diskussionen om dagsordenens indhold – afværgedagsordener har vi jo diskuteret så mange gange før – men vil lige sige om diskussionen om Norden som atomvåbenfri zone, at det, det handler om, det, diskussionen drejer sig om, ikke er, hvorvidt der er atomvåben i Danmark eller ej. Der er ingen af os, der påstår, at det er der, og at det må vi ændre ved. Det, der er problematikken, er, om socialdemokratiet og regeringen vil være med til at arbejde for, at Norden bliver etableret som en internationalt garanteret atomvåbenfri zone, eller man opstiller alle mulige betingelser for at gå med til det, sådan at det reelt ikke kan blive til noget.

Jeg mener, at det ville være et stort fremskridt og ville bidrage til afspændingen, hvis man fik etableret Norden som en internationalt garanteret atomvåbenfri zone. Det er

det, regeringen og socialdemokratiet ikke ønsker at være med til, og det er det, der er problemet.

Palle Simonsen (KF):

Jeg forstår, at det generer hr. Steen Folke en smule, at jeg har kaldt hans spørgsmål uinteressante. Det kan vi jo nok leve med, men jeg vil godt understrege endnu en gang over for hr. Steen Folke, hvad det her egentlig drejer sig om, og hvorfor jeg egentlig tillader mig at kalde hr. Steen Folkes spørgsmål uinteressante.

Dette folketing kunne i morgen, hvis der var flertal for det – det er der gud ske lov ikke – vedtage en beslutning om, at Danmark ikke ville have atomvåben, end ikke i krigstid. Det kunne også vedtage en beslutning om, at vi ikke ville have forstærkninger, før Danmark eventuelt var i en krigssituation. Men selv om disse beslutninger blev truffet af et flertal i folketinget, så kunne folketinget i den givne situation i en kriseperiode alligevel beslutte, at det ønskede atomvåben på dansk grund, at det ønskede forstærkninger på dansk grund, før vi kom i en krigssituation. Det er jo realiteten, og derfor tillader jeg mig at kalde debatten uinteressant. Der ligger i virkeligheden, som jeg ser det, i de muligheder, vi nu har, alene et tilbud om at få forstærkninger, før en krigssituation er opstået på dansk grund. Det er jo realiteten. Men forud for alt ligger en dansk politisk beslutning, og intet finder sted, før en dansk politisk beslutning er truffet. Derfor tillader jeg mig at kalde diskussionen teoretisk.

Hvad angår kommandoforholdet, vil jeg sige, at det er et spørgsmål, som først følger efter den politiske beslutning. Og hvis et flertal på et givet tidspunkt har truffet denne politiske beslutning, så mener jeg egentlig ikke, det andet spørgsmål kommer til at spille nogen afgørende rolle.

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne sige til hr. Gert Petersen, at når jeg sagde, at målsætningen for det danske forsvar var, at vi skulle være så stærke, at vi under et angreb kunne klare os, til der nåede hjælp frem udefra, så udelukker det overhovedet ikke, at vi her i huset i en situation, som forsvarsministeren sagde, hvor det brænder rundt om os, kunne blive enige om,

[Mette Madsen]

at nu var tiden inde til at kalde på vore allierede. Jeg er fuldstændig enig i, hvad ministeren har sagt om disse krigslignende situationer. At jeg er enig med ministeren, ligger jo også i, at jeg allerede i mit første indlæg godkendte ministerens redegørelse.

Hr. Bilgrav-Nielsen sagde noget i retning af, at ved at vi har depoter her i landet, så er vor suverænitet i fare. Jeg må altså sige til hr. Bilgrav-Nielsen, at det er lige omvendt: vor suverænitet er i fare, hvis vi afslår at modtage forstærkninger fra vore allierede, når vi trænger til dem, og afslår at have de depoter her i landet, som er nødvendige for dem, når de kommer og skal hjælpe os.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil koncentrere mig om forsvarsministeren. Jeg blev ikke helt klar over, om forsvarsministeren rent ud sagde, at amfibiestyrken ikke er en angrebsstyrke. Han sagde, at alle soldater jo kan bruges til angreb, men at denne styrke skal spille en forsvarsrolle. Det siger alle, jeg var lige ved at sige generaler og formodentlig også forsvarsministre og krigsministre; det siger de ogsåovre i Rusland. Uanset hvad de har af tanks og hvad de har af amfibiestyrker, skal de kun spille en forsvarsrolle. Men sagen er altså bare den, at amfibiestyrker af den type, der er tale om her, den amerikanske amfibiestyrke på ca. 40.000 mand, udstyret med store landsætningsskibe og landsætningsbåde, udstyret med tanks osv., er en ganske stærk angrebsstyrke og er først og fremmest baseret på og har til formål at gennemføre angreb.

I Sackheimrapporten, der kom i 1980, bestilt af det amerikanske marinekorps, siges for øvrigt, at Danmark »er strategisk placeret til at støtte NATO-angreb på russiske skibsværfter i Østersøen«. Mere refererende kan jeg oplyse, at det i Sackheimrapporten blev sagt, at marinekorpsets rolle skal ses inden for rammerne af den totale amerikanske strategi. Og nu, og det er noget nyt, skal der altså i givet fald placeres et marinekorps på 40.000 mand her i nordregionen, og det fremgår af forsvarsministerens tale, at der oven i købet holdes et tilsvarende amfibiekorps i reserve.

Forsvarsministeren sagde, at det da var rigtigt, hvad jeg har sagt om disse fly, nemlig at de kan udstyres med atomvåben, det er

der mange fly der kan, og det kan vores F-16 også, men det sker bare ikke. Ja men det er altså ikke os, der har herredømmet over de amerikanske fly, så derfor bliver spørgsmålet: vil vi acceptere, at de er udstyrede med atomvåben, når de kommer hertil? Der er forsvarsministeren kommet med nogle betragtninger, som lød interessante, men som ikke beroliger mig ret meget, for den danske atomvåbenpolitik er ikke helt, som forsvarsministeren har givet udtryk for, men er, at Danmark ikke under de nuværende omstændigheder vil acceptere atomvåben. Altså: hvis omstændighederne ændres – det behøver ikke være krig, det kan være en af disse brændbare situationer, som forsvarsministeren taler om – så kan man i givet fald godt acceptere disse fly udstyrede med atomvåben.

Så var der endelig hovedproblemet, og det er spørgsmålet om, hvornår sådanne forstærkninger kan fores frem. Derom vil jeg sige, at selv om forsvarsministeren ikke på noget tidspunkt var helt klar, så synes jeg, forsvarsministeren var klar nok til, at man kunne forstå, at den hidtidige danske holdning er ændret. Når forsvarsministeren kritiserer det radikale venstre for at fastholde, at man først ved et krigsudbrud kan modtage udenlandske styrker, fordi det vil betyde, at vi så ikke får forstærkningerne, så har forsvarsministeren dermed tilkendegivet, at det, som var det danske standpunkt i 1960 og i 1973, nu er opgivet. Forstærkninger skal kunne tilføres, også selv om der ikke foreligger en krigssituation.

Forsvarsministeren har to argumenter. Det første er, at det er blevet sværere at overføre sådanne forstærkninger. Det er jo noget, der diskuteres. Chefen for USAs Atlanterhavsflåde, admiral Train, udtalte til det norske Aftenposten den 20. september 1980, at USA »garanterer er i stand til at bringe militære forstærkninger frem til Norge i en krigstid«. Det var et noget andet synspunkt. Men det er altså kun USAs Atlanterhavschef, der siger det. Han har måske ikke forstand på det.

Det andet argument fra forsvarsministerens side er, at der kunne foreligge en krigslignende situation. »Det brænder i Europa«, fik vi at vide; det var definitionen på den krigslignende situation. Jeg synes, det er en mærkværdig definition. Hvor meget brand skal der til? Hvor skal det brænde? Hvorfor

[Gert Petersen]

kun i Europa? I alle de andre diskussioner, vi har haft, har jeg fået at vide, at der skal kunne føres forstærkninger frem tidligt i en spændingsperiode, i en krisesituation osv., og det er jo det, det drejer sig om, det er det, der er meningen med det. Nu har man bare fundet et nyt ord. Dér har jeg ikke kunnet få fastslået, at det kun drejede sig om Europa.

Det, jeg er bange for, er, at Danmark i en krisesituation, som opstår et andet sted i verden, og som fører til international spænding, vil blive brugt som en brik i en almindelig optrappingspolitik, altså i det, de fine generaler og også nogle politikere kalder »kriseløsning« eller »krisemanagement«, og det betyder somme tider, at man går til den yderste rand af krig i håb om, at man derved kan tvinge modparten til at give efter. Her kan Danmark komme til at spille en rolle som et land, hvor der bliver gået til den yderste rand af krig, uden at der endnu er krig, endnu i fredstid, hvorved vi kan være med til at fremkalde katastrofen, sådan at vi går ud over randen.

Arentoft (FP):

Først lige to bemærkninger til hr. Gert Petersen. Han talte i sit første indlæg ret hånligt om, at forsvarsministeren og hr. Palle Simonsen jo nok kunne gå ned i en bunker og hygge sig, men hvad med resten af befolkningen? Ja se, for det første kommer altså hverken forsvarsministerens eller hr. Palle Simonsens familie med. For det andet skal der selvfølgelig også tages hensyn til resten af befolkningen. Det vil vi formentlig komme til at debattere i morgen, når vi skal tale om totalforsvar, for derved bliver hele befolkningen involveret og kommer også ind under beskyttelsen.

En anden ting er dette med amfibiestyrkerne fra USA, som blev betegnet som angrebsstyrker. Nu ved jeg ikke, om hr. Gert Petersen hørte efter, da jeg talte om modtafaciliteterne og de havnemuligheder, der er. Havnene inden for Skagen er altså ikke særlig praktiske at anvende i en truet situation eller i en krigssituation, så der er kun de vestvendte havne, og dem er der altså ikke ret mange af. Derfor har man en styrke som kan løbe ind på kysten og landsætte tropperne dér, og derfor er de ikke at betragte som

angrebsstyrker, men som forstærkningsstyrker.

Det må efterhånden været gået op for hr. Steen Folke, at nogle af hans spørgsmål er besvaret. Der er ingen tvivl om, at disse forstærkningsstyrker kommer under NATO-kommando. Det, der er det nye, og som man har debatteret de senere år, er spørgsmålet »krigstid« eller »krisetid«. Det er for sent, når først krigen er brudt ud, og derfor er »krisetid« det realistiske; det kan der vel ikke være nogen tvivl om.

Jeg er enig med forsvarsministeren, der taler om hr. Steen Folkes mistænkeliggørelse. Jeg kan heller ikke peje, hvor det er, hr. Steen Folke vil hen. Hvor ville hr. Steen Folke hen med den artikel, han skrev i Information, efter at vi havde været ude at besøge NATO-depoter, hvor der var generalstabskort, der viste, hvor depoter osv. lå? Hr. Steen Folkes undskyldning var, at der var ingen, der havde sagt, at det var fortroligt. Desuden startede man debatten her i dag med at slå sig til ridder på, at man har offentliggjort nogle fortrolige sagsakter fra finansudvalget. Jeg kan ikke lide den arbejdsform, og jeg kan ikke forstå, hvor hr. Steen Folke vil hen.

Med hensyn til depotbyggeri mener jeg ikke, der kan være nogen tvivl om, at det må være en fordel at lægge depoterne på flyvestationer, hvor de er betydelig bedre bevogtede, end når de ligger som mere åbne depoter.

Det har flere gange været sagt, at vi skal have styrker, således at vi kan forsvare os, indtil forstærkninger kan nå frem. Jeg blev meget forbavset, da jeg i Berlingske Tidende den 6. april 1982 så, at hjemmeværnets fungerende kommitterede siger nej til danske u-både. Han mener, det kan overtages af moderne lytteudstyr med miner og målsøgende torpedoer og den slags ting, at Østersøen ikke er egnet til u-både. Så vidt jeg ved, har tyskerne over 20 u-både dernede, så det må være manglende kendskab til det, der hedder zoneforholdene i Østersøen, der får hr. Knud Damgaard til at sige noget sådant. Der tales om, at overvågning af de indre farvande Store Bælt og Øresund i alt fald ikke er en opgave for u-både. Når man oven i købet siger, at man kan foretage observationer og zoneaflytning osv. med hjemmeværnskuttere, så er vi ude på overdrevet.

[Arentoft]

Jeg vil gerne spørge forsvarsministeren: er det meningen, at forsvarsudvalgets medlemmer og i næste omgang resten af folketingets medlemmer kan gå rundt og foretage sådanne private undersøgelser, der giver anledning til, at ministeren sætter en større undersøgelse i gang? Jeg vil gerne høre lidt mere om det, for jeg synes, det er rystende, at man overhovedet kan få spalteplass til sådan noget pjat.

Formanden:

Der er bedt om et antal korte bemærkninger. Først hr. Pelle Voigt.

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg konstaterede med nogen forundring, at hr. Knud Damgaard ikke svarede på mit spørgsmål heroppefra, og derfor vil jeg gerne gentage spørgsmålet: er det sådan, at det helt klare grundlag for den socialdemokratiske folketingsgruppes beslutning om tilslutning til forstærkningsplanen nu er borte, at man har ændret sin beslutning, at man har foretaget en kovending ved at anerkende, at disse tropper ikke skal stå under dansk kommando, men under NATO-kommando?

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg skal kun sige et par ting til hr. Arentoft.

Den ene er vedrørende disse NATO-depoter, hvis placering jeg offentliggjorde i sin tid. Når jeg gør sådan noget, så er det, fordi jeg mener, at befolkningen har krav på at vide, hvor sådanne depoter, som er oplagte bombemål – også atombombemål – befinder sig. Det er klart, sikkert også for hr. Arentoft med hans militærekspertise, at i spionsatelliternes tidsalder ved russerne alt om, hvor sådanne store depoter ligger. Det er jo kæmpebetonarrangementer, som man naturligvis ikke kan holde skjult i en tidsalder, der har de overvågningsmuligheder, spiontekniske muligheder, man har. Derfor mener jeg, at befolkningen i hvert fald skal være informeret. Det er baggrunden for det.

Jeg har ikke slået mig til ridder på noget som helst, men jeg har forleden dag offentliggjort nogle tal vedrørende nogle bevillin-

ger til NATO-infrastruktur anlæg i Danmark. Jeg mener igen, det er fuldstændig urimeligt, at man forsøger at få en bevilling på ¼ mia kr. til militære formål igennem, uden at offentligheden må vide så meget som, at der eksisterer et sådant fortroligt aktstykke. Det er kun tallene i det her aktstykke, jeg har offentliggjort, hvor store beløbsstørrelser, der er tale om, og det er i øvrigt tal, der på et tidspunkt kommer til at optræde i tillægsbevillingsloven. Så jeg kan heller ikke se, at det har noget at gøre med militære hemmeligheder.

(Kort bemærkning):

Knud Damgaard (S):

Jeg havde ikke ventet, at vi også skulle diskutere u-både i dag. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at den artikel, hr. Arentoft nævner, ikke citerer mig, men en række eksperter, som jeg har opsøgt for at få en vurdering af disse praktiske forhold. Den overskrift, Berlingske Tidende i den pågældende artikel præsenterer: »Nej til undervandsbåde«, er derfor ikke min overskrift, vel ikke engang journalistens, men efter sædvanlig forretningsgang nok redaktionssekretærens. Heller ikke bemærkningerne om hjemmевærnskutteres muligheder er mine, men disse eksperter. Jeg bad stiltørdigt forsvarsministeren om, at man fik forsvarrets forskningsråd til at undersøge, hvorvidt der lå et alternativ i det. Det blev bevilget, og så må vi se, hvad der sker i den forbindelse.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Først til hr. Arentoft. Det, der er tale om med den amerikanske marineamfibiestyrke, er, at styrken i sin helhed skal stationeres i Danmark. Hvis det kun var i krigstid, så ville jeg ikke rejse den store diskussion om det, selv om jeg mener, at alliancen ikke er en rigtig måde at løse vores problemer på. Sådanne ville det have været, hvis man havde holdt sig til den gamle form fra 1973, men nu er der mulighed for, at der foretages en sådan stationering, uden at der er udbrudt en krig, altså i fredstid. Så er der jo ikke tale om, at man bare skal losse soldaterne ud. Så er der tale om, at denne amfibiestyrke bliver stationeret i Danmark og derved kommer til

[Gert Petersen]

at udgøre en trussel og skal udgøre en trussel mod modparten med henblik på, hvis der udbryder krig, altså i så fald en angrebstrussel.

Jeg gik ellers herop for at sige, at vi naturligvis kan stemme for hr. Bilgrav-Nielsens dagsorden. Jeg forstår godt, at socialdemokratiet har svært ved at stemme for den, for for det første er der tale om en optrapning af den gældende forstærkningspolitik – jævnfør det, jeg har sagt om marinestyrken – for det andet har Danmark opgivet det hidtidige standpunkt ikke i fredstid at modtage fremmede tropper, og for det tredje tror jeg ikke, at regeringen ville være i stand til at love kategorisk, at Danmark ikke vil modtage atomvåben, hverken på baggrund af de bemærkninger, der er faldet her fra forsvarsministerens side, eller på baggrund af de bemærkninger, vi i øvrigt har hørt, hvilket jeg beklager dybt.

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg forstår godt, at hr. Bilgrav-Nielsen ikke ønskede at svare på mit spørgsmål om, hvad hr. Bilgrav-Nielsen i 1973 ville med bemærkningen i betænkningen til forsvarsloven om, at ministeren til enhver tid skulle sørge for at få de ting op at stå, som skulle bruges i forbindelse med eventuelle forstærkningstilkaldelser. Jeg har også prøvet at forklare, at hvis vi havde fastholdt det standpunkt, som hr. Bilgrav-Nielsen altså fortsat står på, så rejser spørgsmålet sig, om det overhovedet ville være muligt at modtage forstærkninger. Det er her, hr. Bilgrav-Nielsen kommer til at tage stilling. Hvad er det, hr. Bilgrav-Nielsen vil i denne særlige situation med eventuelle forstærkningsmuligheder, som efter al sandsynlighed slet ikke bliver mulige i den givne situation?

Hr. Bilgrav-Nielsen rejser spørgsmålet, om der skulle være et problem i forbindelse med det, som er regeringens officielle politik, nemlig at vi ikke under de nuværende omstændigheder, det vil sige i fredstid, ønsker at modtage atomvåben, og det, som et socialdemokratisk årsmøde har sagt, nemlig at vi vil arbejde for, at der ikke kommer atomvåben til Danmark. Jeg kan ikke rigtig se, at der skulle være nogen, om jeg så må sige, uoverensstemmelse i denne situation. Det ligger helt naturligt i socialdemokratiets opfattelse,

at vi prøver på at skabe præventive muligheder, så at der ikke udbryder krig, hvis det er muligt overhovedet. Vi prøver også på at fastholde den linje, at vi er imod atomvåben og ønsker at arbejde for, at der ikke kommer atomvåben til Danmark.

Må jeg sige til hr. Pelle Voigt, at det, der skulle være citeret af fru Jytte Andersen i Jyllands-Posten, skal jeg ikke tage stilling til, det må være en sag mellem fru Jytte Andersen og Jyllands-Postens journalist. Den socialdemokratiske gruppe har i dag taget stilling til den redegørelse, jeg har afgivet her, og det er baggrunden for det forslag om motiveret dagsorden, hr. Knud Damgaard har fremsat.

Til hr. Steen Folke vil jeg godt sige vedrørende spørgsmålet om, hvad der står i SA-CEUR-aftalen angående tilkaldelse af forstærkninger i krigslignende situationer, at der står intet i SACEUR-aftalen herom. Hr. Gert Petersen har også været inde på det, og det er, som om det centrerer sig om, hvad en krigslignende situation er. Det er klart, at det kan man ikke sige præcist i dag. Situationen må, om jeg så må sige, begynde at opstå, og så må dette folketing, hr. Gert Petersen og hr. Steen Folke og den øvrige del af tinget, være med til at tage stilling til, hvad Danmark så gør. Det synes jeg er rimeligt, for der er ikke nogen, der helt præcist kan foruddiskontere en situation, som eventuelt vil opstå på et eller andet tidspunkt. Det er ikke nogen rimelig betragtning at tro, at vi her skal kunne sige nøjagtigt, hvordan en krigslignende situation vil være, det må helt afhænge af forholdene.

Jeg forestiller mig ikke, at hr. Gert Petersen kan tro, at den danske regering ville rejse spørgsmål om tilkaldelse af forstærkninger på baggrund af eksempelvis det, der nu er i gang mellem England og Argentina. Jeg går ud fra, at hr. Gert Petersen ved, at det ikke er sådan noget, der tænkes på. Der er ingen grund til at rejse den slags spørgsmål. Hr. Gert Petersen ved udmærket, at den situation, vi tænker på, er noget, der kommer tæt på Danmark, og noget, der er en mulighed for kan gå ind over Danmarks grænse.

Jeg vil gerne sige, at man kan diskutere amfibiestyrker som angrebsstyrker eller som ikke-angrebsstyrker. Hr. Gert Petersen skal jo regne med, at en sådan styrke – det er korrekt – er opbygget af USA til at gå ind i områder – den var det allerede under anden

[Forsvarsministeren]

verdenskrig – som er besatte. Det er altså en styrke, som skal bruges til at slå igennem de steder, hvor der er fremmede tropper. Det er en styrke, som godt nok også kan komme til Danmark til forsvar af Danmark, uden at der på det tidspunkt behøver at være fremmede styrker i landet.

At hr. Gert Petersen tager det som udtryk for, at vi har forladt stationeringspolitikken, er ukorrekt. Vi har bare – og det er det, det radikale parti altså ikke ønsker at være med i – fulgt den linje op, at forudsætningen for overhovedet – hvis vi skal snakke forstærkninger; ellers skal vi holde op med at snakke forstærkninger – at få disse forstærkninger er, at de får rimelig mulighed for at komme i land det sted, hvor de skal være med til at forstærke.

Til hr. Arentoft vil jeg godt sige, at den private undersøgelse, hr. Arentoft hentyder til, ikke er en privat undersøgelse. Problematikken undervandsbåde eller ikke undervandsbåde er noget, der er rejst i 11 mands udvalget, og det er noget af det, vi vil se på.

Med hensyn til depoter til tungt materiel sagde hr. Steen Folke, at jeg var lidt uklar, idet jeg ikke havde skrevet eller sagt, at der ikke kom depoter til tungt materiel. Der står i min tale i dag, og der står også i det stykke papir, hr. Steen Folke har modtaget i forsvarsudvalget, at vi faktisk først på det tidspunkt, hvor vi kan, om jeg så må sige, erklære sagen så langt fremme, at der eventuelt skal forhandles med England og eventuelt USA, præcist kan sige, hvad det er for depotsituationer, vi eventuelt kommer ud for. Her har vi altså en mulighed, og jeg har oven i købet sagt i forsvarsudvalget, at det er klart, at det vil blive bragt op i forsvarsudvalget til drøftelse og, hvis det måtte være nødvendigt, naturligvis også i det udenrigspolitiske nævn. Længere synes jeg ikke vi kan gå, når vi ikke ved, hvad det er for ting, vi snakker om. Det, jeg har sagt, er, at der er intet, som overhovedet tyder på, at der bliver tale om depoter til det, man kalder tungt materiel, eller til nye områder, men nok til en lille udvidelse på de områder, vi har talt om i dag.

Bilgrav-Nielsen (RV):

Det er åbenbart nødvendigt, at vi gentager os selv og hinanden lidt.

Det, der er nedfældet i betænkningen fra 1973, og som har været grundlaget for dansk forstærkningspolitik, indtil man skrider fra 1977 og frem til nu, er to forhold. For det første, at man i fredstid skulle forberede at gennemføre visse praktiske foranstaltninger for at kunne modtage forstærkninger. Det vedstår vi, den sætning har vi været med til at indføje. Men under dække af den formulering forsøger ministeren nu først at smugle flyaftalen ind uden egentlige beslutninger af politisk karakter, og derefter konstaterer han, at så kan vi godt skride videre eller, som han siger, følge linjen op. Må jeg spørge, om ministeren mener, at han under dække af disse 4 linjer om i fredstid at forberede modtagelse af forstærkninger også kan beslutte sig for at trække fremmede tropper til Danmark i fredstid? Hvor er grænsen for, hvad man kan tillade sig under dække af disse 4 linjer? Jeg vedstår, at vi er skræmt af, at regeringen først med flyaftalen og nu med den videre optrapning bruger disse linjer for at få tingene eskaleret i dølgsmål, for det er jo det, man gør. Det er den ene ting.

Den anden ting, vi har diskuteret i forbindelse med betænkningen fra 1973, er den ændring, at man nu i fredstid skal kunne tilkalde forstærkninger. Forsvarsministeren sagde i sit første indlæg: vil vi virkelig sidde med hænderne i skødet? Det var en kritik af mig, men det var først og fremmest en kritik af forsvarsministeren selv og de partier, som har ment, at indtil 1977–78 var den formulering, som står i betænkningen fra 1973, god nok. Det er ikke vores opfindelse, det vil jeg godt sige. Vi har stemt for den i sammenhæng med andre ting i forsvarsloven. Er den forstærkningspolitik, der har været gældende indtil 1977–78, og som nu endelig konfirmeres, og hvorefter man i fredstid kan modtage fremmede styrker, det første udtryk for, at der føres en realistisk forstærkningspolitik i Danmark? I så fald er kritikken altså vendt mod forsvarsministeren selv, mod hans forgængere, andre ministre og tidligere regeringer, ikke mod os.

Denne debat er jo uinteressant, som andre har konstateret, derved, at man ikke fra flertallets side vil acceptere, at dette er en sag, der vedkommer den danske offentlighed. Jeg tror, at man overser noget helt centralt i den politiske udvikling her i landet, i Europa og i USA i den slags spørgsmål. Hvis vi ikke

[Bilgrav-Nielsen]

skynder os lidt, vil det med hensyn til disse ting og hemmelighedskræmmeriet omkring dansk forsvar i al almindelighed gå på samme måde, som det er gået med de oplysninger, man nu kan indhente fra f.eks. USA: journalisterne dér kan indhente oplysninger om Europas forsvarspolitik af langt mere detaljeret karakter end dem, vi kan få herhjemme. Vi er dybt konservative, hvad angår behandlingen af disse emner, og vi risikerer at blive langt bagefter med hensyn til, hvad det er, befolkningen ønsker sig af de her ting. Jeg vil anmode socialdemokratiet om specielt at interessere sig lidt for, hvad der rører sig i vesttyske socialdemokratiske kredse.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Ganske kort til hr. Steen Folke: befolkningen har krav på at vide, hvor depoter ligger, men det mener jeg ikke er en opgave for hr. Steen Folke eller andre af forsvarsudvalgets medlemmer. Det er den ansvarlige minister. Hr. Steen Folke kunne have sagt til ministeren, om ikke det var en god idé at offentliggøre den slags ting.

Hr. Steen Folke sagde, at han kun havde offentliggjort tallene. Ja men de tal, han kalder officielle, er $\frac{3}{4}$ mia kr. Vi har netop hørt af forsvarsministeren, at det drejer sig om 140 millioner, fordi det hører under infrastrukturprogrammet. Når en sag er færdigbehandlet i finansudvalget, går aktstykket i øvrigt til offentliggørelse.

Med hensyn til hr. Knud Damgaard og artiklen i Berlingske Tidende vil jeg bare sige, at dér kan man se, hvor meget man kan tro på aviserne. Hr. Pelle Voigt, der bliver ved med at bore i, hvad Jyllands-Posten har sagt, kan måske stole lige så meget på det som på det, der stod i Berlingeren.

Til sidst til hr. Gert Petersen om, hvorvidt amfibiestyrken i fredstid eller i en krisesituation kan fungere som angrebsstyrke. Hvis vi har den situation, så løber den i havn og landsætter det, den skal, og så sejler den hjem igen. Hr. Gert Petersen tror vel ikke, at man lader en amfibiestyrke ligge i Esbjerg havn som et godt bombemål, hvis situationen udvikler sig?

Forsvarsministeren (Søgaard):

Jeg skal heller ikke forlænge diskussionen, kun svare på hr. Bilgrav-Nielsens spørgsmål om, hvorvidt man kan bruge denne plan til også at tilkalde forstærkninger, at det kan man ikke. Denne plan har intet som helst med spørgsmålet om tilkaldelse at gøre. Den har noget at gøre med, at man opbygger det apparat, som jeg også forstår hr. Bilgrav-Nielsen nu vedkender sig at man gik ind for i 1973. Der er sket en udvikling, som vi anerkender er sket både på den ene og på den anden side på dette opbygningsområde. Jeg vil gerne sige, at skal der tilkaldes forstærkninger, er det stadig væk, hr. Bilgrav-Nielsen, grundlovens § 19, der gælder.

Hermed sluttede forhandlingen.

Formanden:

Som tidligere meddelt skal jeg udsætte afstemningen til mødet i morgen, fredag den 16. april.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Finansudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret 1981. (Lovforslag nr. L 113).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget *Tove Niemann* har meddelt mig, at hun ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor hun anmoder om orlov, jfr. folketingets forretningsordens § 42, stk. 3, litra c, fra og med den 16. april samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Markedsudvalget (14/4 82):

Udtræder: Glensgård (FP)

Ny stedf.: Maisted (FP)

Landbrugs- og fiskeriudvalget (14/4 82):

Udtræder: Halvgaard (FP)

Nyt medl.: Poulsgaard (FP)

[Formanden]

Markedsudvalget (15/4 82):

Udtræder: Maisted (FP)

Ny stedf.: Glensgård (FP)

Landbrugs- og fiskeriudvalget (15/4 82):

Udtræder: Brøndsted (V)

Ny stedf.: Henrik Toft (V)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 16. april 1982, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvide til den i salen opslæede dagsorden.

Mødet hævet kl. 19.34
